

OPINNÄYTETYÖ

Kuhmon Kamarimusiikki Ekokompassissa
Henkilökunnan perehdytysopas ympäristövastuulliseen toimintaan

Maarit Malinen

Yhteisöpedagogi (AMK)
Järjestö- ja nuorisotyö
(210 op)

5/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Maarit Malinen

Opinnäytetyön nimi: Kuhmon Kamarimusiikki Ekokompassissa. Henkilökunnan perehdytysopas ympäristövastuulliseen toimintaan.

Sivumäärä: 44 ja 12 liitesivua

Työn ohjaaja: Jari Klemola

Työn tilaaja: Sari Rusanen, Kuhmon Musiikkiyhdistys ry / Kuhmon Kamarimusiikki

---

Opinnäytetyön tilaajana toimiva Kuhmon Musiikkiyhdistys on kestävän kehityksen periaatteita vaalien rakentanut Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää Kuhmon Kamarimusiikki -festivaalille. Järjestelmän jalkauttaminen vaatii koko organisaation perehdyttämistä Ekokompassiin, joten tarvittiin opas, jossa kerrotaan, mitä Ekokompassijärjestelmä Kuhmon Kamarimusiikissa tarkoittaa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli sitouttaa festivaalin toimipisteissä työskentelevät vastaavat ympäristötyöhön ja rakentaa Kuhmon Kamarimusiikille sisäiseen perehdytykseen tarkoitettu perehdytysopas.

Vastaavien sitouttaminen toteutettiin dialogin ja avointen haastatteluiden menetelmillä yhteisöllisissä keskustelutuokioissa. Niissä osallistujat pääsivät kuulemaan festivaalin ympäristötyöstä ja kertomaan omia näkemyksiään siitä, mitä ekologisesti kestävän kehityksen näkökulmasta katsottuna tulisi heidän omissa toimipisteissään kehittää. Keskustelutuokioita järjestettiin yhteensä neljä kertaa ja niihin osallistui kaikkiaan 11 henkilöä. Osallistujat osallistuivat ympäristöjärjestelmän kehittämiseen ja keskusteluiden myötä tilaaja sai uusia näkemyksiä ympäristötyön kehittämiseen. Perehdytysoppaan kannalta esiin nousi teemoja, joita on tärkeää käsitellä lopullisessa tuotoksessa.

Ekokompassijärjestelmän rakentaminen käynnistyi joulukuussa 2020, kun yhdistyksen raportointijärjestelmään asetettiin tavoitteet ja toimenpiteet, joita lähdettiin tavoittelemaan. Organisaation omien tavoitteiden, Ekokompassilta saatujen materiaalien, oppaiden ja tuen sekä yhteisöllisten keskustelutuokioiden pohjalta syntyi opas, jossa käydään läpi, mikä Ekokompassi on ja kuinka järjestelmän rakentaminen etenee aina alkukartoituksesta Ekokompassi -sertifikaatin myöntämiseen saakka. Siinä käsitellään myös Kuhmon Kamarimusiikin omat tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä se, miten toimenpiteet tulevat vaikuttamaan festivaalityöhön. Lopuksi työntekijöitä on kannustettu osallistumaan ympäristöjärjestelmän jatkuvaan kehittämiseen ja tuomaan ideoitaan festivaalin johdolle.

Ympäristöjärjestelmän jalkauttaminen festivaalin toimintaan on hyvä aloittaa pienin askelin asioista, jotka ovat helposti lähestyttäviä ja tuttuja työntekijöille. Jätteiden käsittely, lajittelu ja vastuulliset hankinnat ovat monien ihmisten arkipäivää ja siksi niiden teemojen pohjalta voidaan aloittaa myös vapaaehtoisvoimin tehtävä festivaalitoiminta. Opinnäytetyö kuvaa lukijalle, miten Kuhmon Kamarimusiikin ympäristöjärjestelmä on rakennettu. Työtä voidaan käyttää esimerkkinä myös muissa yhdistyksissä ja tapahtumissa, joissa halutaan panostaa kestävän kehityksen periaatteiden noudattamiseen.

Asiasanat: Järjestötoiminta, musiikkijuhlat, ympäristöjohtaminen, luonnonsuojelu

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
NGO and youth work

Author: Maarit Malinen

Title: EcoCompass in Kuhmo Chamber Music festival. Orientation guide about environmentally responsible work for staff.

Number of Pages: 44 and 12 attachment pages

Supervisor: Jari Klemola

Commissioned by: Sari Rusanen, Kuhmo Music Society / Kuhmo Chamber Music

---

Organizations must pay attention to the principles of sustainable development. That is why Kuhmo Music Society has built the EcoCompass environmental management system for the Kuhmo Chamber Music Festival. Implementing the system requires familiarizing the entire organization with EcoCompass so a guide that explains what the EcoCompass system means in Kuhmo Chamber Music was needed. The aim of this thesis was to involve the voluntary people in charge in environmental work and to build an orientation guide for Kuhmo Chamber Music for internal orientation.

This study was carried out through dialogue and open interviews in discussion sessions, where participants were able to hear about the environmental work of the festival and share their own views on what should be developed in their own tasks from an ecologically sustainable point of view. Discussion sessions were held four times and there were 11 participants in total. Participants took part in the development of the environmental management system and brought perspectives to how to proceed in developing it. The main themes of discussions were sorting and avoid of waste, local production, and ecological choices in purchases. As a result of the discussions, the Kuhmo Music Society gained new insights into the development of environmental work and to create the new orientation guide. Aims of the thesis were achieved well.

The building of the EcoCompass system started in December 2020 with creating environmental program with objectives and concrete measures. An orientation guide was created based on the own goals of the Kuhmo Music Society and materials, guides, and support of EcoCompass, together with results of discussion sessions

Implementing the environmental management system into the festival is good to start with small steps from tasks that are easily approachable and familiar to volunteers. Waste sorting and responsible purchases are commonplace for many people and therefore they are suitable ways to start environmental work with volunteers. This thesis describes how the environmental management system of Kuhmo Chamber Music has been built. There may be need to develop economical, social and cultural principals of sustainable development in the future. This thesis can be used as an example in other associations and events that want to develop their principles of sustainable development in their organization.

Keywords: Organisational activities, music festivals, environmental leadership, nature conservation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	KUHMON KAMARIMUSIIKISTA HIILINEUTRAALI FESTIVAALI....	9
	2.1 Tilajana Kuhmon Musiikkiyhdistys ry	9
	2.2 Kohti hiilineutraalia festivaalia.....	9
	2.3 Tavoitteena henkilökunnan perehdyttäminen	11
3	LÄHTÖKOHTANA KESTÄVÄ KEHITYS.....	13
	3.1 Kestävän kehityksen määritelmä	13
	3.2 Yritysvastuun näkökulma järjestökentällä.....	14
	3.3 Ympäristöjärjestelmiä ekologisesti kestäväen toiminnan tueksi	15
4	EKOKOMPASSI YMPÄRISTÖJOHTAMISEN VÄLINEENÄ.....	18
	4.1 Mikä on Ekokompassi?.....	18
	4.2 Kriteerit	18
	4.3 Kuhmon Kamarimusiikki Ekokompassissa	20
5	TOIMIJAT MUKAAN MUUTOKSEEN.....	24
	5.1 Muutosjohtamisessa huomioitava toimijoiden osallisuus.....	24
	5.2 Lähestymistapa perehdytysprosessin toteutukseen.....	24
	5.3 Reteaming-menetelmällä motivaatiota ja sitoutumista muutokseen.....	26
	5.4 Yhteisöllisten kehittämistuokioiden toteutus.....	27
6	TULOKSET	30
	6.1 Positiivinen suhtautuminen ekologisesti kestäväen kehitykseen.....	30
	6.2 Tavoitteita toimipisteiden ympäristökuormituksen vähentämiseen.....	31

6.3 Toimenpiteet kesällä 2021	32
6.4 Muita esiin nousseita teemoja.....	33
7 PEREHDYTY SOPAS TYÖNTEKIJÖIDEN APUNA	35
7.1 Oppaan taustalla haastattelutuokioiden tulokset.....	35
7.2 Ympäristöjärjestelmän rakentaminen	36
7.3 Oppaan sisältö.....	37
8 POHDINTA JA YHTEENVETO	40
LÄHTEET	45
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Suomen valtio on matkalla kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa ja tämän vuoksi monilta kolmannen sektorin toimijoilta tullaan vaatimaan uudenlaisia kestävän kehityksen periaatteita noudattavia toimintatapoja tulevien vuosien aikana. Suomalaisten taide- ja kulttuurifestivaalien osalta Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä on esittänyt, että valtion avustusten ja julkisen tuen myöntämisperusteissa huomioidaan kestävän kehityksen tavoitteet ja edistetään festivaalien kestävästä kehitystä ja vastuullisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 44–45.) Tämän opin- näytetyön tilaajana toimiva Kuhmon Musiikkiyhdistys ry on ryhtynyt toimeen huomioidakseen nämä tavoitteet Kuhmon Kamarimusiikki -festivaalilla ja lähtenyt sen takia mukaan Ekokompassiin. Työn alussa Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassijärjestelmä oli rakenteilla ja se on rakentunut opinnäytetyön edetessä auditointivaiheeseen eli viimeiseen arviointiin ennen Ekokompassisertifikaatin myöntämistä.

Opinnäytetyössäni pyrin kehittämään Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassijärjestelmää osallistaen festivaalin toimipisteiden vastaavat kehittämistyöhön ja sitouttaen heidät mukaan ympäristöjärjestelmän käytännöntoteutukseen. Samalla loin perehdyttämisoppaan, jossa esitellään ympäristöjärjestelmän lähtökohdat, tavoitteet ja toimenpiteet. Oppaan tavoitteena on toimia festivaalin palkattujen ja vapaaehtoisten työntekijöiden perehdyttäjänä ja motivaattorina, minkä avulla työntekijöillä on hyvät edellytykset omassa työssään toimia ympäristöjärjestelmän tavoitteiden mukaisesti. Opinnäytetyössäni pyrin esittelemään Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassijärjestelmän niin kattavasti, että kuka vain voisi työskennellä festivaalilla tietäen, mitä sen ympäristötyöhön kuuluu.

Koska Ekokompassijärjestelmä liittyy vahvasti ekologisesti kestävän kehityksen teemoihin ja työn lähtökohtana on kestävän kehityksen periaatteiden mukainen toiminta Kuhmon Kamarimusiikissa, olen työssäni käynyt läpi sen, mitä kestävä kehitys käsitteenä tarkoittaa, mistä se on syntynyt ja miksi periaatteiden noudattaminen on tärkeää. Työssä on esitelty myös muita Ekokompassijärjestelmän jalkauttamiseen liittyviä teoreettisia lähtökohtia, kuten vapaaehtoistoimijoiden muutosjohtamista sekä heidän motivaatiotaan ja sitoutumistaan vapaaehtoistyöhön. Salla Kuuluvaisen (2015, 46, 49) mukaan vapaaehtoistoimijoilla on erilaisia motivaatioperusteita osallistua ja sitoutua vapaaehtoistyöhön. Motivaation ja sitoutumisen syiden tunteminen

on avuksi muutosten eteenpäin viennissä, koska silloin vapaaehtoistyön johtajalla on mahdollisuus käyttää motivaatiotekijöitä hyödyksi muutoksiin sitouttamisessa. Tämä käy esiin myös keskustelutuokioiden kysymysten asettelussa.

Opinnäytetyön aihe valikoitui omien työtehtävieni pohjalta. Olen työskennellyt Kuhmon Kamarimusiikissa puolitoista vuotta ja tänä aikana Ekokompassin toteutus on ollut yhdistyksen yksi suurimmista kehittämisen kohteista. Tehtävissäni olen rakentanut Ekokompassijärjestelmää yhdessä toiminnanjohtajan kanssa. Ekokompassin jalkauttaminen yhdistyksen ja festivaalin toimintaan sekä vapaaehtoistoimijoiden perehdyttäminen sopivat tehtäviksi yhteisöpedagogeille, joten aihe soveltui hyvin opinnäytetyönä toteutettavaksi.

Työsuhteeni kautta tilaaja ja sen toiminta ovat minulle hyvin tuttuja. Ennen nykyistä työsuhdettani olen työskennellyt Kuhmon Kamarimusiikissa kesätyöntekijänä lipputoimistossa sekä toimistoapulaisena. Tunnen siis organisaation ja sen rakenteen hyvin, ja olen kokenut festivaalin monesta eri näkökulmasta. Näiden kerryttämieni ennakkotietojen pohjalta tiedän melko hyvin, miten festivaalin toiminta on rakentunut. Erityisesti toimistoapulaisen tehtävässä pääsin tutustumaan moniin eri festivaalin toimipisteisiin ja auttamaan niiden järjestelyissä. Myös Ekokompassi on minulle tullut ensimmäisen kerran vastaan vuonna 2019, kun Ekokompassi-järjestelmän rakentamista alettiin ensimmäisen kerran rakentaa. Tein festivaalin päätoimistolle silloin ohjeen jätteiden lajitteluun. Nyt olen viemässä tätä työtä eteenpäin.

Ympäristökasvatuksesta tai ympäristötieteistä minulla ei ole aiempaa osaamista, vaan olen hankkinut opinnäytetyöni tietoperustaan liittyvät tiedot työtehtävieni ja opinnäytetyön tietoperustan rakentamisen kautta. Samalla olen pyrkinyt kerryttämään itselleni hyvät pohjatiedot ekologisuudesta ja kestävästä kehityksestä, jotta voisin hyödyntää taitoja myös jatkossa. Aiheena ympäristön suojeleminen ja sen monimuotoisuuden edistäminen on minulle tärkeä ja olen pyrkinyt panostamaan henkilökohtaisessa elämässäni kestäviin valintoihin ja siihen, että en tuhlaisi luonnonvaroja kohtuuttomasti. Ympäristökuormituksen vähentämiseen liittyvä opinnäytetyö on aiheena ollut hyvin mielenkiintoinen.

Opinnäytetyössäni käy ilmi se, että Kuhmon Kamarimusiikin toimipisteiden vastaavat ovat innoissaan osallistumisestaan festivaalin järjestelyihin. Innostuneen henkilökunnan motivointi muutokseen on helppoa, etenkin kun toimijoiden omat vahvuudet otetaan käyttöön ja he saavat aidon kokemuksen vaikuttamismahdollisuuksistaan muutokseen. Haastateltavat osallistuivat

keskusteluihin aktiivisesti ja tuokioiden aikana sain paljon sisältöä tuotokseeni eli perehdytysoppaaseen. Uskon vahvasti, että motivoituneen ja koulutetun henkilökunnan ansiosta Kuhmon Kamarimusiikilla on hyvät lähtökohdat saavuttaa Ekokompassisertifikaatti heinäkuussa valmistuvan auditoinnin jälkeen.

Tämä opinnäytetyö on hyödyllinen kaikille, jotka haluavat tutustua siihen, millaista ympäristöjärjestelmän rakentaminen on yhdistyksen ja festivaalin näkökulmasta. Työssä käy ilmi, mitä ympäristöjärjestelmiin yleisesti kuuluu ja miten ne ohjaavat toimijoiden työtä. Samalla järjestötoimijat saavat työstä hyviä vinkkejä muutosten toteuttamiseen järjestöissä. Työ todistaa myös sen, että kestävän kehityksen periaatteet eivät koske vain julkista ja yksityistä sektoria, vaan myös kolmannen sektorin toimijoilla on keskeinen rooli koko Suomen yhteisten kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa.

2 KUHMON KAMARIMUSIIKISTA HIILINEUTRAALI FESTIVAALI

2.1 Tilaajana Kuhmon Musiikkiyhdistys ry

Opinnäytetyön tilaaja on Kuhmon Musiikkiyhdistys ry. Yhdistys on Kuhmon Kamarimusiikin virallinen taustayhteisö, mutta se järjestää myös muita pienimuotoisempia konsertteja sekä koulutuksia ja kursseja (Kuhmon Musiikkiyhdistys ry 2021; Rusanen, 2021a). Kuhmon Musiikkiyhdistyksestä puhuttaessa käytetään yleisesti nimitystä Kuhmon Kamarimusiikki. Siitä syystä tulen tässä opinnäytetyössä puhumaan Kuhmon Kamarimusiikin toiminnasta. Nimitys viittaa kuitenkin pääsääntöisesti virallisen taustayhteisön toimintaan, ellei asiayhteydestä käy erikseen ilmi, että kyseessä on nimenomaan tapahtuma.

Kuhmon Kamarimusiikki -festivaalia on järjestetty jo vuodesta 1970 lähtien. Tapahtuma järjestetään heinäkuussa ja se kestää kaksi viikkoa. Vuosien saatossa Kuhmon Kamarimusiikista on kasvanut alansa johtava festivaali. Se on kansainvälisesti arvostettu ja esimerkiksi Fests-piele-musiikkilehti on luokitellut sen vuosina 2009–2015 maailman 15 merkittävimmän festivaalin joukkoon. Iältään Kuhmon Kamarimusiikki on Suomen vanhin ja konserttikäyntimääriltään Suomen suurin kamarimusiikkijuhla. Festivaalin toiminta-ajatuksena on tuottaa vuosittain korkeatasoinen, kansainvälinen ja kaikille saavutettavissa oleva kamarimusiikkitapahtuma lähellä luonnon rauhaa. (Rusanen 2021a.)

Luonto on festivaalille tärkeä arvo, koska alun perin festivaalin perustaja Seppo Kimanen halusi perustaa festivaalin paikkaan, joka on kaukana suurkaupunkien melusta ja saasteista (Rusanen 2021a). Tästä syystä on ymmärrettävää, että festivaalin ja sen taustayhdistyksen toiminnassa halutaan panostaa kestävään kehitykseen. Ekokompassin myötä Kuhmon Kamarimusiikki huomioi toiminnassaan ympäristön hyvinvoinnin ja tekee kestäviä ratkaisuja sen puolesta, että ympäristö ja luonto voisivat hyvin myös tulevaisuudessa.

2.2 Kohti hiilineutraalia festivaalia

Kuhmon Kamarimusiikki haluaa vähentää toimintansa ympäristökuormitusta ja on siksi päättänyt tavoitella Ekokompassi-ympäristösertifikaattia. Kyseinen ympäristöjärjestelmä on esitely tarkemmin luvussa 4. Ekokompassin lisäksi Kuhmon Kamarimusiikki on mukana Business Finlandin Sustainable Travel Finland -ohjelmassa (Rusanen 2021b). Sustainable Travel

Finland on kehityspolku, joka tarjoaa kestävän matkailun työkalupakin, minkä avulla kestävien toimenpiteiden ja valintojen tekeminen helpottuu. Sustainable Travel Finland -merkin avulla voidaan osoittaa, että toimija on sitoutunut vastuulliseen toimintaan. (Business Finland 2021 a.) Ekokompassi-sertifikaatti on yksi sertifikaateista, jolla toimija voi suoraan osoittaa toimintansa olevan ekologisesti vastuullista (Business Finland 2021b). Kuhmon Kamarimusiikki on päättänyt panostaa omaan ympäristötyöhönsä, koska Suomen valtio on asettanut tavoitteeksi, että Suomi on hiilineutraali maa vuonna 2035 (Ympäristöministeriö 2021). Hiilineutraalius tarkoittaa sitä, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan korkeintaan saman verran kuin niitä voidaan sitoa ympäristöstä hiilinieluihin (Euroopan parlamentti 2019). Hiilinielut keräävät ja varastoivat itseensä jotakin hiiltä sisältävää yhdistettä, kuten hiilidioksidia. Esimerkiksi metsät ja meret ovat tärkeitä hiilinielujuja. (Suomen ympäristökeskus 2021.)

Valtion ympäristötavoitteiden vuoksi myös valtion rahoitusta saavien toimijoiden odotetaan ryhtyvän toimiin saavuttaakseen omat hiilineutraaliustavoitteensa tuohon mennessä. Kuhmon Musiikkiyhdistys saa rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. (Rusanen 2021a.) Valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan ohjattujen yleisavustusten myöntämisperusteissa on linjattu, että hakemusten arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, miten toiminnassa huomioidaan kulttuurisen, taloudellisen, sosiaalisen, ja ekologisen kestävän kehityksen periaatteet (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021). Ekokompassi on sopiva työkalu erityisesti ekologisesti kestävän kehityksen toimintaperiaatteiden toteutukseen ja seurantaan, sillä siinä arvioidaan organisaation toiminnan ympäristövaikutukset ja asetetaan tavoitteet, joilla haitallisia vaikutuksia pienennetään.

Kuhmon Kamarimusiikki on lähtenyt Ekokompassiin mukaan jo vuonna 2018, mutta varsinaisen ympäristöohjelman rakentaminen viivästyivät vuonna 2019 vietetyn festivaalin juhluvuoden ja vuonna 2020 levinneen koronapandemian takia (Rusanen 2021b). Syksyllä 2020 Kuhmon Kamarimusiikki aloitti Ekokompassityön uudelleen ja kevään 2021 aikana olen rakentanut Ekokompassin raportointijärjestelmään ympäristöohjelmaa. Talven ja kevään aikana toiminnassa on perehdytty asioihin, jotka vaativat muutoksia kohti kestävämpiä valintoja ympärivuotisessa toiminnassa. Ympäristöohjelman rakentaminen on kuulunut työtehtäviini Kuhmon Kamarimusiikissa, mutta se on tukenut samalla opinnäytetyön toteutusta.

Festivaalien osalta ympäristöohjelman rakentamisessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota energian kulutukseen, erilaisiin hankintoihin, jätteenkäsittelyyn sekä kuljetuksiin. Seuraava suuri askel on löytää Kuhmon Kamarimusiikin eri toimipisteille sellaiset toimintatavat, millä

toimintaa toteutetaan kestävämmiin. Ekokompassisertifikaatin yhtenä kriteerinä on organisaation koko henkilökunnan perehdyttäminen ympäristöjärjestelmän mukaiseen toimintaan (Suomen luonnonsuojeluliitto 2021a). Kuhmon Kamarimusiikki -festivaali koostuu monista eri toimipisteistä ja kahden viikon aikana festivaalilla työskentelee kymmeniä palkattuja ja vapaaehtoisia työntekijöitä. Tästä syystä on tärkeää, että kaikissa toimipisteissä on vastaava, joka tuntee Ekokompassijärjestelmän hyvin ja voi johtaa työntekijöitään tehtävissä ympäristövastuun periaatteiden mukaisesti. Tämän lisäksi tarvitaan perehdytysopas, joka tulee luettavaksi kaikille henkilökuntaan kuuluville ennen työtehtävien alkua.

2.3 Tavoitteena henkilökunnan perehdyttäminen

Opinnäytetyössäni olen etsinyt ekologisesti kestävä kehityksen mukaisia toimintatapoja yhdessä Kuhmon Kamarimusiikin eri toimipisteiden vastaavien kanssa. Työssäni lähestyin Ekokompassia ja sen kriteereitä vapaaehtoistoimijoiden näkökulmasta ja pyrin löytämään toimintatapoja, jotka edistävät Kuhmon Kamarimusiikin omaa ekokompassiprosessia. Halusin kuulla festivaaliaikaisen organisaation vastuuhenkilöstön näkemyksiä aiheesta ja siksi järjestin keskustelutuokioita, joissa Ekokompassi käytiin läpi ja vastaavat saivat esitellä omia näkemyksiään aiheesta. Kuulemisen taustalla oli tavoite toimijoiden osallistamisesta sekä vapaaehtoislähtöisestä perehdytyksestä, jonka avulla pyrin innostamaan festivaalin aikana työskentelevää henkilökuntaa sitoutumaan Ekokompassin tavoitteisiin. Vapaaehtoislähtöisyydellä tarkoitan sitä, että vapaaehtoisena toimivat henkilöt pääsevät kertomaan omia näkemyksiään käynnissä olevasta työstä ja heillä on mahdollisuus tuoda oman kokemuksensa kautta esiin näkökulmia, jotka on syytä huomioida ympäristöjärjestelmän luomisessa. Kehittämistyössä huomioidaan siis vapaaehtoistyöntekijöiden osaaminen ja tarpeet.

Kuhmon Kamarimusiikissa työskentelee festivaalin aikana lähes 300 palkattua ja vapaaehtoisena toimivaa henkilöä eri toimipisteissä ja monissa eri tehtävissä. Siksi on tärkeää, että festivaalin eri toimipisteissä toimivat vastaavat tuntevat Ekokompassin. Onnistuneen perehdytystyön taustalla on sitoutuneet, tehtävänsä hallitsevat ja kehittämistoimintaan osaa ottaneet vastaavat. Kun he tietävät, mistä Ekokompassissa on kyse, heidän on helpompi ohjata ja tukea toimipisteensä henkilökuntaa tässä työssä. Keskustelutuokioiden tulokset on esitelty kuudennessa luvussa ja niiden pohjalta olen luonut festivaalille perehdytysoppaan, joka sisältää kaiken tarvittavan tiedon ekokompassitavoitteiden täyttämiseksi työntekijöiden omassa työssä.

Vapaaehtoistoimijat ovat yleensä tehtäviinsä motivoituneita ja he suhtautuvat niihin myönteisesti. Heillä on tahto osallistua ja tehdä, mutta koska vapaaehtoistoiminta on monille harrastus, eivät vapaaehtoiset välttämättä innostu lisävastuista tai tehtävistä, joista he eivät itse usko suoriutuvansa. Joskus epäonnistumisen pelko voi jopa johtaa vaikealta tuntuvien tehtävien vältteilyyn. Tehtävistä innostuneet vapaaehtoiset haluavat usein tietää, miksi jokin asia tehdään ja miten se liittyy tehtävän tavoitteisiin. Näistä syistä on tärkeää, että vapaaehtoiset saavat riittävän ohjeistuksen tehtävistä suoriutumiseen. Vapaaehtoisten johtamisessa on hyvä antaa toimijoille päämäärä ja luottaa siihen, että he löytävät oikeat ja sopivat ratkaisut tavoitteen saavuttamiseen. Näin vapaaehtoiset voidaan sitouttaa tehtävien ideointiin ja ongelman ratkaisuun jo suunnitteluvaiheessa. Tehtävät tuntuvat innostavilta, kun vapaaehtoistoimijoille annetaan mahdollisuus kehittää tehtäviään ja käyttää luovuuttaan niitä ratkoessaan. (Karreinen 2017, 94–96, 98.) Nämä lähtökohdat mielessä pitäen halusin innostaa Kuhmon Kamarimusiikin organisaatiossa toimivia vastaavia kehittämään yhdessä uusia toimivia tavoitteita Ekokompassiin. Pehdyttämisen, sitouttamisen ja innostamisen lähtökohdista loin myös Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassi -pehdytysoppaan, joka jaetaan kaikille festivaalin aikana työskenteleville henkilöille.

3 LÄHTÖKOHTANA KESTÄVÄ KEHITYS

3.1 Kestävän kehityksen määritelmä

Kestävän kehityksen käsite on syntynyt jo 1980-luvun lopulla. Alkuperäisen määritelmän mukaan kestävä kehitys on tarkoittanut sitä, että ihmiskunnan kehitys vastaa nykyisten sukupolvien tarpeisiin vaarantamatta kuitenkaan tulevien sukupolvien mahdollisuutta täyttää omia tarpeitaan. Käsitteen luomisen yhteydessä määriteltiin kestävä kehitys kolme ulottuvuutta, jotka ovat ympäristö, sosiaalinen vastuu sekä taloudellinen toiminta. (Harmaala & Jallinoja 2012, 15–16.)

Valtioneuvoston kanslian ylläpitämän kestavakehitys.fi -sivuston mukaan kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa ohjattua ja jatkuvaa muutosta, jolla turvataan hyvät elämisen mahdollisuudet niin nykyisille, kuin tuleville sukupolville. Päätöksenteossa ja toiminnassa on huomioitava tasavertaisesti ympäristö, ihminen ja talous. Ekologisesti kestävä kehitys perusehdoksi ympäristöministeriö on määritellyt biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttämisen sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttamisen luonnon kestokykyyn. Taloudellinen kestävyys on tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että taataan hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen seuraaville sukupolville. (Valtioneuvoston kanslia 2021.)

Vuodesta 2016 lähtien on ollut voimassa Yhdistyneiden Kansakuntien kestävä kehityksen toimintaohjelma eli Agenda 2030 (Cantell, Aarnio-Linnanvuori & Tani 2020, 34). Se vaatii kunnianhimoisia kestävä kehityksen toimia kaikilta maailman mailta, jotta oikeudenmukaisuus sekä ympäristön ja talouden kestävyys olisi taattu myös tulevaisuudessa (Suomalaiset kehitysjärjestöt – Fingo, 2021). Toimintaohjelma sisältää 17 tavoitetta ja niiden alatavoitteet, jotka tähtäävät kestäviin ratkaisuihin ja yhteistyöhön nykyaikana, jotta tulevaisuudessa tulevilla sukupolvilla olisi parempi elämänlaatu kuin meillä nykyään. Nämä kestävä kehityksen tavoitteet keskittyvät ympäristöön, sosiaaliseen tasavertaisuuteen sekä talouteen. Kaikki tavoitteet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja yhden tavoitteen toteuttaminen tukee myös muiden tavoitteiden toteutumista. (Cantell, Aarnio-Linnanvuori & Tani 2020, 34.) Alla olevassa kuvassa on kuvattuna Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaohjelmassa asetetut tavoitteet.

Kuva 1: Kestävän kehityksen tavoitteet. Kuva: Suomen YK-liitto

Suomi on sitoutunut kaikessa toiminnassaan tukemaan Agenda 2030:n toteutumista niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Suomen keskeisiä kestävän kehityksen tavoitteita ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen sekä demokratian ja hyvän hallinnon edistäminen. (Ulkoministeriö 2021.) Opinnäytetyöni keskittyy tarkastelemaan kestävästä kehityksestä erityisesti ekologisen kestävän kehityksen näkökulmasta.

3.2 Yritysvastuun näkökulma järjestökentällä

Harmaala ja Jallinoja (2012) ovat käsitelleet yritysvastuuta ja sen kannustimia kestävän kehityksen näkökulmasta teoksessaan Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Heidän mukaansa yrityksiä motivoi vastuullisuuteen erilaiset lainsäädännölliset ja verotukselliset kannustimet tai sanktiot. Monet yritykset ottavat toiminnassaan huomioon myös sidosryhmien odotukset vastuullisuudesta. Näiden tekijöiden lisäksi yritysvastuun toteutukseen vaikuttavat globaalit megatrendit sekä alueelliset ja paikalliset kannustimet. (Harmaala & Jallinoja 2012, 58.) Megatrendit tarkoittavat suuria, hitaasti ja pitkällä aikavälillä muuttuvia ilmiöitä, joiden avulla voi-

daan pohtia tulevaisuuden muutoslinjoja (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto 2021). Kannustimilla tarkoitetaan esimerkiksi toimintoja, jotka luovat taloudellisia säästöjä tai lainsäädäntöä, joka kannustaa tietynlaiseen toimintaan. (Harmaala & Jallinoja 2012, 59–64.) Kannustimet ovat siis tekijöitä, joista toimijat saavat hyötyä ja siksi niiden kannattaa muuttaa toimintaansa johonkin suuntaan.

Ympäristöön ja ihmisiin panostaminen vastuullisessa toiminnassa voi tuoda taloudellista menestystä joko kustannussäästöjä, kysynnän kasvua tai molempia kasvattaen. Kustannussäästöjä luovat esimerkiksi energiatehokkuuden parantaminen, raaka-aineiden ja materiaalien käytön tehostaminen sekä liikematkustuksen vähentäminen. Kysynnän kasvua selittää ympäristöä säästävien sekä eettisten tuotteiden kysynnän huomattava kasvu. (Harmaala & Jallinoja 2012, 59–61.)

Harmaala ja Jallinoja käsittelevät kestävän kehityksen kannustimia nimenomaan yritysten ja liiketoiminnan näkökulmasta, mutta mielestäni samoja teemoja voidaan käsitellä myös järjestökentällä. Monilla järjestöillä on palkattua henkilökuntaa, jotka työskentelevät toimistoissa ja matkustavat työssään. Useat järjestöt myös järjestävät erilaisia tapahtumia ja monilla on varainhankintatarkoituksessa myynnissä erilaisia tuotteita ja palveluita. Vaikka järjestöjen toiminta on usein voittoa tavoittelematonta, on siinä monia yhtäläisyyksiä liiketoiminnan kanssa. Siispä myös järjestökentällä kestävän kehityksen ja vastuullisuuden teemoihin on hyvä kiinnittää huomiota. Kuhmon Musiikkiyhdistyksessä nämä teemat huomioidaan rakenteilla olevassa ympäristöjärjestelmässä. Harmaala ja Jallinoja (2012, 252) nostavat esiin myös sen, että yritykset seuraavat järjestöjen toimia arvioidessaan yritysvastuun strategista painoarvoa liiketoiminnassa. Järjestöillä ja yhdistyksillä on siis mahdollisuus toimia esimerkkinä ja suunnan näyttäjänä vastuullisuudessa ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisessa toiminnassa.

3.3 Ympäristöjärjestelmiä ekologisesti kestävän toiminnan tueksi

Ympäristöjärjestelmät ovat työkaluja, joiden avulla organisaatiot voivat kartoittaa ympäristöasioidensa nykytilan, asettaa tavoitteita, laatia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi sekä seurata tavoitteiden saavuttamista ja kehittää ympäristötyötään edelleen uusia tavoitteita asettaen (Sarkkinen 2006, 120). Ympäristöjärjestelmät voivat koostua ympäristöohjelmasta, toimintasuunnitelmasta sekä vuosittaisesta raportista. Ympäristöohjelmasta käytetään toisinaan myös termiä ympäristöpolitiikka. Siihen kirjataan tavoitteet siten, että ne ovat selkeitä, mitatta-

via sekä konkreettisesti toteutettavissa olevia. On tärkeää, että tavoitteet on kirjoitettu organisaation omista lähtökohdista käsin. Ympäristöohjelmasta tai -politiikasta tulisi ilmetä sitoutuneisuus jatkuvaan parantamiseen. Lisäksi siinä tulisi huomioida ajantasaiset lainsäädännön vaatimukset sekä organisaation kannalta tärkeimmät ympäristötyön päämäärät. (Suomen ympäristöopisto 2021; Harmaala & Jallinoja 2012, 109.) Toimintasuunnitelmassa määritellään pidemmän aikavälin toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmassa on hyvä nimetä, kenen vastuulla mikäkin tavoite on ja mihin mennessä tavoitteet tulee toteuttaa. Mikäli organisaation toimintaa ohjaa toimintasuunnitelma, voidaan nämä asiat kirjata osaksi yleistä toimintasuunnitelmaa. (Suomen ympäristöopisto 2021.) Tavoitteiden toteutumista tulee arvioida säännöllisesti. Seurannan myötä voidaan todeta, ovatko aiemmat tavoitteet toteutuneet suunnitellusti ja voidaanko asettaa uusia tavoitteita ympäristötyön jatkuvuuden takaamiseksi. Seuranta voidaan toteuttaa kirjoittamalla raportti, jossa kerrotaan tehdyistä toimenpiteistä sekä onnistumisista. Ympäristöjärjestelmän avulla syntynyttä tietoa voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi sidosryhmäyöskentelyssä, viestinnässä, markkinoinnissa tai viranomaisille toimitettavissa raporteissa. (Suomen ympäristöopisto 2021; Sarkkinen 2006, 120–121.)

Business Finland on koonnut nettisivuilleen suomenkielistä tietoa erilaisista ympäristöohjelmista, jotka kehittävät vastuullista matkailutoimintaa. Alla tietoa sivulla esitellyistä ympäristöohjelmista, jotka soveltuisivat myös Kuhmon Kamarimusiikin kaltaiselle organisaatiolle toteutettaviksi. (Business Finland 2021b.)

Biosphere

Biospheren kriteerit perustuvat Yhdistyneiden Kansakuntien kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen. Se on järjestelmä, jossa ohjataan ja neuvotaan jatkuvaan kehitykseen sekä Agenda 2030:n kestävyystavoitteiden toteuttamiseen. Biosphere Lifestyle-alustalla yhteisöt voivat luoda omia kestävän kehityksen suunnitelmiaan. Biosphere on kehitetty erityisesti matkailualan toimijoille. (Business Finland 2021.)

EMAS

EMAS on EU:n asetukseen (EY) N:o 1221/2009 perustuva vapaaehtoinen ympäristöasioiden hallintajärjestelmä, joka soveltuu kaikille yrityksille ja organisaatioille. EMAS ympäristöjärjestelmän avulla organisaatio tunnistaa toimintansa, palveluidensa sekä tuotteidensa välilliset ja välittömät ympäristövaikutukset ja toimii aktiivisesti erilaisten jätteiden, päästöjen, energian ja luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseksi, minkä kautta ympäristövaikutukset vähenevät.

EMAS-järjestelmä koostuu ympäristöjärjestelmästä sekä ympäristöraportista, jotka täyttävät ISO 14001-standardin. ISO 14001-sertifikaatin saadakseen organisaation on läpäistävä puolueeton auditointi. (Business Finland 2021.)

ISO 14001

ISO 14001 on kansainvälisesti tunnettu ympäristöjärjestelmän malli, joka sopii kaiken kokoisille organisaatioille. ISO 14000-standardisarja tarjoaa organisaatioille työkaluja ympäristöasioiden hallintaan ja johtamiseen. (Business Finland 2021.)

Ekokompassi

Ekokompassi soveltuu kaikille toimialoille, tapahtumille ja julkiselle sektorille. Se perustuu 10 kriteeriin, joita organisaatio sitoutuu noudattamaan. Sertifikaatin hakuvaiheessa organisaatio saa ympäristöasiantuntijan, joka ohjaa prosessia. Ympäristöjärjestelmä rakennetaan organisaation omiin tarpeisiin sopivaksi. Ekokompassi perustuu kansainvälisiin ympäristöjohtamisen standardeihin sekä vastaaviin pohjoismaisiin vaihtoehtoihin. (Business Finland 2021.)

Näistä vaihtoehtoista Kuhmon Musiikkiyhdistys päätyi vuonna 2019 hakemaan Ekokompassi ympäristösertifikaattia, koska se on järjestelmästä monipuolisin (Rusanen, 2021a). Järjestelmä täyttää niin kansainväliset kuin pohjoismaiset kriteerit ja esimerkiksi ISO 14001-standardit (Suomen luonnonsuojeluliitto 2021b.) Lisäksi järjestelmä on ainoa, joka on suunniteltu erityisesti erilaisille tapahtumille (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 2).

4 EKO-KOMPASSI YMPÄRISTÖJOHTAMISEN VÄLILINJANA

4.1 Mikä on Ekokompassi?

Ekokompassi on Suomen luonnonsuojeluliiton Kinos Oy:n omistama ympäristöjärjestelmä, jota voidaan käyttää ympäristöjohtamisen apuvälineenä. Järjestelmä auttaa organisaatiota tunnistamaan ympäristövaikutukset ja huomioimaan merkittävimmät ympäristönäkökohdat tämän toiminnassa. Se auttaa organisaatiota kehittämään ympäristötyönsä järjestelmälliseksi sekä mitattavaksi. Kuten jo aiemmin mainittiin, Ekokompassi on yhteensopiva kansainvälisten ISO 14001 ja EMAS-standardien sekä vastaavien pohjoismaisten järjestelmien kanssa. Ekokompassiin liittyy osa-alueita, joista organisaatio keskittyy niihin, jotka ovat merkittävimpiä kyseisen toiminnan ympäristövaikutusten kannalta. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021; Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 1–6.)

Kuhmon Kamarimusiikissa näitä osa-alueita ovat jätteet, energia, hankinnat, materiaalinkäyttö, logistiikka ja liikkuminen sekä viestintä. Kehitettävät osa-alueet ovat valikoituneet ympäristövaikutusten arviointilomakkeen pisteytyksen perusteella. Kyseisen lomakkeen avulla on pisteytetty toiminnasta syntyvä ympäristökuormitus ja toimijan mahdollisuudet vaikuttaa siihen. Pisteet lasketaan yhteen, jonka jälkeen voidaan arvioida sitä, mitkä osa-alueet ovat niitä, joiden kehittäminen vaikuttaa eniten ympäristökuormituksen vähentämiseen. (Kuhmon Musiikkiyhdistys ry 2019.)

4.2 Kriteerit

Ekokompassi perustuu 10 kriteeriin, jotka organisaation on täytettävä läpäistäkseen ulkoisen auditoinnin. Kriteereitä ovat ympäristölainsäädännön noudattaminen, ympäristövastaavan nimeäminen, ympäristövaikutusten arviointi, ympäristölupaus, sisäinen koulutus, jätehuolto-suunnitelman laatiminen, vaarallisten jätteiden asianmukainen käsittely, kemikaalit, ympäristöohjelman luominen ja sen ylläpito. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021b.) Kaikki kymmenen kriteeriä on kuvattu ja käsitelty tarkemmin alla. Kriteerien toteutumista Kuhmon Kamarimusiikissa on käsitelty myöhemmin luvussa 4.3.

Ympäristölainsäädännön noudattaminen

Organisaation on tunnistettava toimintaansa koskevat ympäristölainsäädännön vaatimukset ja seurattava lainsäädännön kehitystä. Kriteerin täyttämiseksi organisaatio laatii lakilistan toimintaansa koskevista ympäristölaeista ja niiden vaatimusten täyttämisestä organisaation toiminnassa. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 10.)

Ympäristövastaavan nimeäminen

Ympäristövastaavaksi nimetään henkilö, jolla on riittävät resurssit tehtävän hoitamiseen. Ympäristövastaava koordinoi ympäristötyötä ja huolehtii sen etenemisestä. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 11)

Ympäristövaikutusten arviointi ja ympäristölupaus

Ympäristötyön aluksi kartoitetaan lähtötilanne ja arvioidaan merkittävimmät ympäristövaikutukset. Arvion pohjalta luodaan organisaation ympäristöohjelma ja ympäristölupaus. Ympäristölupaus on organisaation julkinen kannanotto, jossa ilmaistaan sitoutuminen ympäristötyöhön ja ympäristövaikutusten vähentämiseen. Alkukartoituksen tueksi täytetään alkukartoituslomake sekä ympäristövaikutusten arviointilomake. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 13.)

Sisäinen koulutus

Organisaatio perehdyttää ja kouluttaa henkilöstön siten, että he osaavat työskennellä omissa tehtävissään ympäristöasiat huomioiden (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 14).

Jätehuoltosuunnitelman laatiminen

Jätehuoltosuunnitelmasta ilmenee se, miten organisaatiossa syntyvät jätteet käsitellään. Suunnitelma voidaan kirjoittaa ekokompassin jätehuoltosuunnitelmalomakkeelle. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 15.)

Vaarallisten jätteiden asianmukainen käsittely

Vaaralliset jätteet on erotettava muusta jätteestä ja säilytettävä suljetussa tilassa. Lisäksi siitä täytyy pitää kirjaa paitsi, jos määrä on vähäinen. Ekokompassin kriteeri täyttyy täyttämällä vaarallisen jätteen kirjanpitolomake sekä siirtoasiakirjapohja. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 16)

Kemikaalien asianmukainen säilytys

Kemikaalit on varastoitava ja luetteloitava kemikaalilainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Kriteeri täyttyy varastoimalla kemikaalit oikein ja täyttämällä Ekokompassin kemikaaliluettelo, johon merkitään myös käyttöturvallisuustiedotteet. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 17.)

Ympäristöohjelman luominen

Organisaatio laatii osa-aluekohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteilla pyritään merkittävimpien ympäristövaikutusten vähentämiseen. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 18.) Osa-alueita ovat jätteet, energia, hankinnat, materiaalin käyttö, melu, kemikaalit, logistiikka ja liikkuminen, viestintä, vaikuttaminen ja luonnon monimuotoisuus (Suomen Luonnonsuojeluliitto, 2021 c).

Ylläpito

Asetettujen toimenpiteiden toteuttamisesta ja mitattavista tunnusluvuista raportoidaan ja ympäristöohjelmaa päivitetään vuosittain Ekokompassin sähköisessä järjestelmässä. Tulokset käydään läpi henkilöstön kanssa. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 18–19.)

Ekokompassin auditointi

Auditoinnin suorittaa Ekokompassin kouluttama, mutta riippumaton auditoija. Auditoinnilla varmistetaan, että Ekokompassin kriteerit täyttyvät ja luotua ympäristöohjelmaa noudatetaan. Auditointi koostuu tehtyihin dokumentteihin perehtymisestä, haastatteluista sekä kenttäkierroksesta, jolla todennetaan toimenpiteet. Tapahtumissa auditointi toteutetaan kahdessa osassa niin, että ennen tapahtumaa käydään läpi dokumentit ja tehdään haastattelut johdolle ja ympäristövastaavalle ja tapahtuman aikana tarkastetaan tapahtumapaikka ja haastatellaan muuta henkilöstöä. Auditoinnin tulos voi olla hyväksytty, hylätty tai hyväksytty korjaavin toimenpitein. (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020, 37–38.)

4.3 Kuhmon Kamarimusiikki Ekokompassissa

Kuhmon Kamarimusiikin toiminnanjohtaja Sari Rusanen mukaan Ekokompassi -ympäristösertifikaattiin on perehdytty ensimmäisen kerran jo vuonna 2017 ja sertifikaattia on ryhdytty tavoittelemaan vuonna 2018. (Rusanen 2021.) Keväällä 2019 on tehty alkukartoitus, jossa on laskettu toiminnan ympäristökuormitus ja arvioitu, mitä on syytä lähteä parantamaan toimin-

nassa. Alkukartoituksen pohjalta tärkeimmiksi kehityskohteiksi ovat nousseet vastuulliset hankinnat, logistiikka ja liikkuminen, viestintä sekä yhteistyökumppaneiden sitouttaminen. (Kuhmon Musiikkiyhdistys ry 2019.) Vuonna 2019 organisaatiossa tehostettiin jätteiden lajittelua niin, että nykyään jokaisessa toimipisteessä syntyvät jätteet lajitellaan asian mukaisesti.

Joulukuussa 2020 Kuhmon Kamarimusiikissa jatkettiin Ekokompassityötä alkukartoituslomakkeen pohjalta. Organisaatio kirjasi Ekokompassin raportointijärjestelmään omat tavoitteensa tulevalle vuodelle sekä toimenpiteet, joilla nämä tavoitteet saavutetaan. Tavoitteekseen Kuhmon Kamarimusiikki asetti käytössä olevan energian ympäristöystävällisyyden selvittämisen, jätteiden määrän vähentämisen ja lajittelun tehostamisen, vastuullisten hankintojen ja materiaalitehokkuuden polun käynnistämisen, vastuullisen ympäristötyön esille tuonnin sekä sisäisessä, että ulkoisessa viestinnässä sekä yhteistyökumppaneiden sitouttamisen.

Toimenpiteiksi tavoitteiden saavuttamiseksi listattiin esimerkiksi siirtymä ekologiseen sähkömuotoon ja hiilijalanjälkimittauksen toteuttaminen. Painotuotteiden hankinnoissa siirrytään mahdollisuuksien mukaan kierrätysmateriaaleihin ja kaupan tuotteiden hankinnoissa suositaan ekologisia materiaaleja sekä selvitetään tuottajien ympäristövastuullisuuteen liittyvät tekijät. Yhteistyökumppaneita tiedotetaan Kuhmon Kamarimusiikin ympäristötyöstä ja ulkoisessa viestinnässä tuodaan esiin vastuullisia valintoja tapahtuman erilaisissa viestintäkanavissa. Sisäisen viestinnän osalta tavoitteena on henkilökunnan perehdyttäminen, mihin tämäkin opinäytetyö liittyy.

Tavoitteiden ja toimenpiteiden lisäksi Ekokompassin raportointijärjestelmään on asetettu erilaisia mittareita, joilla edistymistä seurataan sekä luotu dokumentteja, jotka ohjaavat ympäri-voitista toimintaa. Tällaisia dokumentteja ovat esimerkiksi lakilista, johon on lueteltu toimintaa ohjaavat lait sekä niiden toteutuminen käytännössä sekä jätehuoltosuunnitelma, johon on kirjattu, miten toimiston jätteet käsitellään. Mittareina toimivat muun muassa hankintojen määrä ja tuottajien noudattamat ympäristökriteerit, kuljetusten päästöt, materiaalien kulutus sekä energian kulutus.

Kriteerien osalta Kuhmon Musiikkiyhdistyksen tekemä ekokompassityö on jo pitkällä, sillä organisaatio täyttää jo suurimman osan kriteereistä. Toukokuussa 2021 Kuhmon Kamarimusiikki asetti ympäristölupauksen:

Kuhmon Kamarimusiikki kehittää omaa ympäristövastuullisuutta Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää hyödyntäen. Festivaali on sitoutunut Suomen tavoitteeseen

olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Ympäristövastuullisuuteen liittyvät ympäristöystävällisen energian käyttö, jätteiden määrän ja lajittelun tehostaminen sekä vastuulliset hankinnat ja materiaalitehokkuus. Logistiikassa ja liikkumisessa panostetaan ekologisuuteen. Vastuullisesta toiminnasta ja kehitystyöstä viestitään niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Tavoitteena on saada myös yhteistyökumppanit mukaan yhteiselle kehityspolulle. (Rusanen, 2021 c.)

Vaarallisia jätteitä organisaation tai festivaalin toiminnasta ei synny, joten vaarallisten jätteiden säilyttämisestä ei ole tarvinnut tehdä käsittelylomaketta. Vaarallisten jätteiden käsittelyvaatimuksista ollaan kuitenkin tietoisia ja jos tarvetta ilmenisi, niin jätteet käsiteltäisiin asian mukaisesti ja niistä kirjattaisiin tarvittavat dokumentit. Myös kemikaalien käyttö yhdistyksen ja festivaalin toiminnassa on hyvin vähäistä. Olemassa olevista kemikaaleista on tehty kemikaaliluettelo ja ne säilytetään asianmukaisesti. Sisäinen perehdytys annetaan festivaalin työntekijöille kesän 2021 aikana ja tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyvä perehdytysopas on osa sisäistä koulutusta. Ulkoinen auditointi valmistuu vuonna 2021 Kuhmon Kamarimusiikkifestivaalin aikana.

Tämän opinnäytetyön toteutus alkoi joulukuussa 2020, kun aloitin Ekokompassiin perehtymisen osana työtehtäviäni Kuhmon Musiikkiyhdistyksessä. Tutustuin yhdistyksen aiemmin luotuihin dokumentteihin ja Ekokompassi-ympäristöjärjestelmään Ekokompassin omien verkkosivujen kautta. Perehtymisen avulla kartoitin lähtötilanteen, jotta kykenisin jatkamaan Ekokompassityötä eteenpäin. Samalla sain tärkeää tietoperustaa ympäristöjärjestelmän rakentamisesta sekä sen taustoista.

Tärkeänä apuna tietoperustan kerryttämisessä on myös ollut ekokompassiasiantuntija Heidi Salonen, jonka avulla Kuhmon Kamarimusiikissa on rakennettu ympäristöjärjestelmää. Talven ja kevään aikana Salosen kanssa on pidetty kolme keskustelutilaisuutta, joissa on käyty läpi perusasioita Ekokompassista sekä keskusteltu ympäristöjärjestelmän etenemisestä. Salosen ja minun lisäksi keskusteluissa oli mukana Kuhmon Kamarimusiikin toiminnanjohtaja Sari Rusanen.

Perehdyttyäni aiemmin luotuun aineistoon, käytyäni keskustelua ekokompassiasiantuntijan kanssa sekä kehittäessäni Kuhmon Musiikkiyhdistyksen omaa Ekokompassijärjestelmää, olen kerryttänyt itselleni vankan osaamis pohjan Kuhmon Kamarimusiikin ympäristöjärjestelmästä. Tämä tietämys on ollut tarpeen, jotta olen voinut suunnitella henkilökunnan perehdyttämispro-

sessia ja dialogisia kehittämistuokioita vapaaehtoisten kanssa. Perustietojen pohjalta olen voinut poimia perehdyttämisen kannalta olennaiset tiedot Ekokompassista ja hyödyntää niitä opin-
näytetyön varsinaisen tuotoksen rakentamisessa.

5 TOIMIJAT MUKAAN MUUTOKSEEN

5.1 Muutosjohtamisessa huomioitava toimijoiden osallisuus

Ekokompassityön jalkauttaminen koko festivaalin aikaisen henkilöstön tietouteen on iso prosessi, koska festivaalilla on useita kymmeniä vapaaehtoistyöntekijöitä tapahtuman aikana. Tästä syystä päätin perehtyä vapaaehtoistyön muutosjohtamiseen ennen varsinaisen perehdytysprosessin alkua.

Muutosjohtamisen tarkoituksena on innostaa vapaaehtoistyöntekijät uudesta asiasta, saada heidät ratkomaan siihen liittyviä haasteita ja tavoittelemaan asetettuja tavoitteita. Yhdistysten muutostilanteissa on tärkeää ottaa mukaan kaikki tärkeät toimijat ja antaa muutoksen tapahtua pienin askelin, jotta se ei tuntuisi liian ahdistavalta tai vaikealta vapaaehtoistoimijoiden näkökulmasta. Vapaaehtoistoiminnassa muutosten täytyy olla yhdessä tekemistä ja niiden täytyy tarjota toimijoille vahva osallisuuden tunne. Muutostilanteessa toimijoita on kuunneltava ja heidän mielenkiinnonkohteisiinsa on suhtauduttava herkästi. Nämä asiat huomioimalla muutos voi olla vapaaehtoistoimijoiden mielestä pakolla sanellun sijasta inspiroiva, sitouttava ja positiivinen kokemus. Toimijoiden innostamisessa olennaista on, että myös prosessin vetäjä on aidosti innostunut aiheesta. (Kuuluvainen 2015, 40–41.)

5.2 Lähestymistapa perehdytysprosessin toteutukseen

Kuullakseni Kuhmon Kamarimusiikin eri toimipisteiden vastaavien näkemyksiä Ekokompassista sekä siitä, miten ympäristötyötä voitaisiin viedä eteenpäin, järjestin heille yhteisöllisiä keskustelutuokioita. Ekokompassi tuo toimipisteiden vastaaville uudenlaista vastuuta siitä, että ympäristöjärjestelmään listatut tavoitteet ja toimenpiteet toteutuisivat myös kaikissa festivaalin toimipisteissä. Siksi olen asettanut yhdeksi kehittämistyöni tavoitteeksi toimispisteiden vastaavien sitouttamisen Ekokompassiin. Lähestymistavaksi Ekokompassityön jalkauttamiseen ja vastaavien sitouttamiseen valitsin ratkaisukeskeisen reteaming-menetelmän.

Reteaming on monivaiheinen kehittämisen prosessi, jonka avulla kasvatetaan osallistujien motivaatiota ja vahvistetaan yhteisöjä. (Ahola & Furman 2015, 10.) Menetelmä koostuu 12 vaiheesta, joita ovat haaveiden kuvaaminen, tavoitteen valitseminen, kannustajien hankkiminen, tavoitteen hyötyjen kartoittaminen, edistyksen tiedostaminen, onnistumisen kriteerien asettaminen, muutosprosessin vaikeaksi toteaminen, onnistumisen uskon kasvattaminen, lupaus-

antaminen, edistyksen seuraaminen, vastoinkäymisiin varautuminen sekä onnistumisen juhliminen (Ahola & Furman 2015, 22–27).

Menetelmä sopii opinnäytetyöni tavoitteisiin, sillä aluksi tarkoitukseni oli selvittää keskusteluihin osallistuvien henkilöiden näkemyksiä ja ajatuksia Ekokompassista. Sen jälkeen keskustelimme siitä, mitä olisi syytä asettaa yhteisiksi tavoitteiksi ympäristövaikutusten parantamiseksi. Samalla käytiin läpi, millaisia vaikutuksia asetettavilla tavoitteilla on eri toimipisteiden yleiseen toimintaan. Edistystä ja onnistumisia voidaan seurata Ekokompassin oman raportointijärjestelmän kautta, sillä järjestelmään päivitetään tiedot saavutetuista tavoitteista ja toimenpiteistä, joita tavoitteiden täyttämisen eteen on tehty. Kun koko festivaalin henkilökunta on toiminnassa mukana, voimme jokainen yhdessä kannustaa toisiamme saavuttamaan asetettuja tavoitteita. Käytännön toteutuksessa saatetaan kokea haasteita festivaalin aikana ja myös silloin organisaation tuki on tärkeää. Lopputulos, edistyminen ja onnistumiset ovat nähtävillä vasta festivaalin jälkeen, jolloin on tärkeää tuoda onnistumiset esille ja juhlistaa yhteisiä saavutuksia perinteisessä illanvietossa, joka järjestetään henkilökunnalle vuosittain festivaalin jälkeen kiitoksena työpanoksesta. Vuonna 2021 on epävarmaa, voidaanko koko henkilökunnalle järjestää yhteistä illanviettoa koronapandemiasta johtuvien rajoitusten takia, mutta kiitos ja onnistumisten huomioiminen on toteutettava toisella tapaa, mikäli illanvietto ei onnistu. Kaikki reteaming-menetelmän vaiheet eivät siis tule esiin opinnäytetyössäni, koska projekti jatkuu myös opinnäytetyön valmistumisen jälkeen heinäkuussa 2021 järjestettävän festivaalin loppuun saakka. Juuri jatkuvaluontoisen etenemisen vuoksi menetelmä on kuitenkin mielestäni sopiva henkilökunnan perehdyttämiseen ja sitouttamiseen, sillä se huomioi koko prosessin alusta loppuun.

Reteaming -menetelmän avulla selvitin, mikä on vastuuhenkilöiden kiinnostuneisuus ekologistesti kestävän kehityksen osa-alueisiin, mikä on heidän aiempi lähtötasonsa alkavaan työhön, ja kuinka kiinnostuneita he tästä ympäristötyöstä ovat. Sisäisen motivaation luomiseksi halusin kuulla vastaavien omia ajatuksia alkavasta Ekokompassityöstä ja mielipiteitä siitä, mitä missäkin toimipisteessä tulisi vastaavien mielestä parantaa. Haastattelujen avulla pyrin osallistamaan vastaavat Ekokompassin kehitykseen ja herättämään heidän sisäisen motivaationsa työhön. Tehtävään sitoutuneet vastaavat pystyvät paremmin innostamaan festivaalin aikana työskenteleviä henkilöitä asetettuihin toimenpiteisiin.

5.3 Reteaming-menetelmällä motivaatiota ja sitoutumista muutokseen

Reteaming-menetelmässä toimijan motivaatiolla on tärkeä rooli onnistuneessa kehittämissä. Menetelmä lähestyy motivaatiota siten, että asetetut tavoitteet on nähtävä asioina, joita toimija itse haluaa sen sijaan, että joku ulkopuolinen käskisi toimia tietyllä tavalla. (Ahola & Furman 2015, 18–19.) Siksi on hyvä perehtyä hieman myös motivaation käsitteeseen ja sen vaikutukseen vapaaehtoisten johtamisessa.

Toimijan omaa motivaatiota muutosjohtamisen onnistumisen edellytyksenä korostaa Kuuluvainen (2015, 41). Motivaatio voi olla joko sisäistä tai ulkoista. Ulkoinen motivaatio tarkoittaa sitä, että toimintaan motivoi jokin ulkoinen syy, kuten palkka tai muut edut. Sisäinen motivaatio syntyy siitä, kun yksilö kokee toiminnan itsessään palkitsevaksi. Vapaaehtoistoiminnassa sisäisellä motivaatiolla on keskeinen merkitys, koska usein vapaaehtoistoimijat hakeutuvat toimintaan mukaan oman kiinnostuneisuutensa vuoksi. Toimintaan halutaan osallistua siksi, että se koetaan itselle tärkeäksi. (Kuuluvainen 2015, 45–46.)

Aholan ja Furmanin kuvailuiden perusteella reteaming-menetelmän avulla tavoitellaan sisäistä motivaatiota (Ahola & Furman 2015, 18–19). Motivoinnin tavoite on, että toimija löytäisi omista mielenkiinnon kohteistaan tai tärkeinä pitämistään asioista syyn sille, miksi muutos kannattaa tehdä. Tästä syystä halusin keskustelutuokioissa selvittää osallistujien omia asenteita ekologisista valinnoista heidän omassa arjessaan. Selvitin asiaa siksi, että keskustelijat löytäisivät yhtymäkohtia oman arkensa ja Kuhmon Kamarimusiikki -festivaalin aikaisen työnsä välillä. Koin tärkeäksi kuulla, millaisia asioita tai aiheita keskustelijat painottavat, sillä niiden teemojen myötä on helpompi rakentaa organisaation tavoitteita työntekijälähtöisesti raportointijärjestelmään.

Motivaation ohella vapaaehtoisten sitoutuminen on olennainen osa onnistuneen muutoksen tai kehittämistyön toteutuksessa. Kuuluvaisen (2015) mukaan ammattimaisesti johdetuissa vapaaehtoisjärjestöissä sitoutuminen on erityyppistä eri tehtävissä. Jotkut tehtävät ovat lyhytkestoisia, eivätkä ne vaadi niin vahvaa sitoutumista kuin pidempään kestävät tehtävät. (Kuuluvainen 2015, 49.) Kuhmon Kamarimusiikin organisaatiossa tämä näkyy hyvin. Pääosin festivaalilla työskentelevät vapaaehtoiset työskentelevät vain festivaalin aikana. Heiltä odotetaan sitoutumista vain kahden viikon ajaksi, jonka aikana he suorittavat omat tehtävänsä. Jokaisessa festivaalin toimipisteessä on kuitenkin vähintään yksi vastaava, jolta odotetaan pidempiaikaista si-

toutumista tehtäväänsä. He järjestävät omat toimipisteensä valmiiksi festivaalia varten ja huolehtivat siitä, että festivaaliaikaiset vapaaehtoiset osaavat omat tehtävänsä. On toivottua, että nämä henkilöt haluaisivat sitoutua omiin tehtäviinsä myös tulevina vuosina, sillä heillä on paras tietämys toimipisteiden toiminnasta festivaaliaikana. Myös tästä syystä on tärkeää, että Ekokompassin tavoitteet ja toimenpiteet ovat työntekijälähtöisiä. Vastaavien on helpompaa sitoutua tavoitteisiin, kun ne koetaan itselle merkityksellisiksi.

5.4 Yhteisöllisten kehittämistuokioiden toteutus

Käytännössä hyödynsin reteaming -menetelmää yhteisöllisten kehittämistuokioiden tukirunkona. Tuokit rakentuivat niin, että ensin esittelin Ekokompassin osallistujille ja sen jälkeen keskustelimme aiheesta. Keskustelun runkona toimi kysymyspatteristo, jonka avulla ohjasin keskustelua aiheisiin, joista tarvitsin tietoa opinnäytetyön tuotoksena syntyvää perehdytysopasta varten. Tavoitteeni kehittämistuokioon oli sitouttaa vapaaehtoisina toimivat vastuuhenkilöt mukaan Ekokompassityöhömmme. Halusin, että vastaavat saisivat tuoda omat mielipiteensä esiin ja kertoa, mihin ovat itse valmiita sitoutumaan uudessa ympäristötyössä. Valitsin Reteaming-menetelmän lähestymistavakseni yhteisöllisten kehittämistuokioiden toteutukseen, koska sen rakenne soveltuu hyvin kehittämistoiminnan välineeksi festivaaliympäristössä. Menetelmässä prosessi jatkuu läpi festivaalin aina suunnittelusta tapahtuman jälkeiseen aikaan ja palautteen sekä kiitoksen antamiseen saakka. Kehittämistuokit toteutin avoimia haastattelukysymyksiä sekä dialogia hyödyntäen. Ennen haastattelun alkua pyysin kaikilta haastateltavilta luvan haastattelun tekemiseen ja sen äänittämiseen myöhempää analyysia varten. Kaikkien haastateltavien anonymitteetti on suojattu. Kysymysten avulla ohjasin dialogin etenemistä niihin aiheisiin, joihin halusin vastauksia ja niiden pohjalta ryhmät kävivät keskustelua aiheista. Ryhmäkeskustelujen kysymykset olivat seuraavat:

- Mikä on oma suhteesi ekologisiin valintoihin?
- Mitä ajattelet Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassi-ympäristöohjelmasta?
- Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät askeleet tavoitteiden saavuttamiseksi omassa toimipisteessäsi?
- Mitkä asiat toimipisteessäsi vaikuttaa eniten ympäristökuormitukseen ja mitä pitäisi tehdä, että tätä kuormitusta voitaisiin pienentää?
- Mitä olisit itse valmis tekemään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi?

Avoimen haastattelun avulla voidaan käsitellä kehitettävää aihetta mahdollisimman perusteellisesti. Avoimissa haastatteluissa käsitellään kehitettävään toimintaan liittyviä ilmiöitä ja kehittämistyön viitekehys helpottaa haastattelijaa ymmärtämään niitä laajemmin. Haastattelija voi osallistua haastatteluun intuitiivisesti ja tuoda esiin omaa kokemusperäistä tietoaan. Pääsääntöisesti haastattelijan tehtävä on kuitenkin pitää haastattelu kasassa ja antaa haastateltavien puhua vapaasti. Avoimessa haastattelussa haastateltava pääsee tuomaan esiin oman tietämyksensä omin sanoin ja oman ymmärryksensä mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 76–77.)

Dialogiset ryhmäkeskustelut valikoituivat menetelmäksi, sillä dialogi osallistaa toimijoita kehitettävään toimintaan. Dialogissa toimijat otetaan mukaan kehitystyöhön konkreettisesti, kun toimijat pääsevät kertomaan omia ajatuksiaan kehitettävästä toiminnasta. Lopputulos ja tuotos syntyvät yhteistoiminnassa haastateltavien ja kehittämistyöntekijän kesken. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 78.)

Avointen haastattelukysymysten avulla sain pidettyä keskustelun Ekokompassiin liittyvissä teemoissa. Sain vastauksia niihin kysymyksiin, jotka ovat kehittämistyöni ja perehdytysoppaan tuottamisen kannalta olennaisia. Koska kysymykset olivat avoimia ja keskustelu oli vapaata, haastateltavat pääsivät nostamaan keskusteluun aiheita, joista heillä oli paras tietämys ja joita ei yhdistyksen työntekijöiden toimesta olisi ehkä osattu huomioida. Festivaalin ympärivuotiset työntekijät lähestyvät esimerkiksi kahviotoimintaa eri näkökulmasta kuin kahvilasta vastaava vapaaehtoisena työskentelevä henkilö. Haastateltava osasi siis tuoda keskusteluun teemoja, jotka ovat oleellisia kahvilan henkilökunnan kannalta tapahtuman aikaan, kun taas organisaation tavoitteissa kahvilatoimintaa oli ennen haastattelua lähestytty enemmänkin ulospäin näkyvien teemojen kautta.

Järjestin keskustelutilaisuuksia neljä kertaa ja niihin osallistui yhteensä 11 henkilöä. Tuokiot järjestettiin niin, että ensimmäiseen keskusteluun osallistuivat ravintola- ja kahvilatyön vastaavat, toiseen keskusteluun festivaalikaupan vastaava, kolmanteen Kuhmon ja Helsingin toimistojen vakituinen henkilökunta ja neljänteen tärkeän yhteistyöorganisaation, Kuhmo-talon henkilökunta. Nämä henkilöt ohjaavat suurta joukkoa vapaaehtoisia ja töihin palkattuja ihmisiä festivaalin aikana. Haastattelutuokiot äänitettiin, jotta keskustelu voisi kulkea luontevasti eteenpäin ja voisin itsekin osallistua siihen sen sijaan, että keskittyisin kirjoittamaan muistiinpanoja. Äänittämisen avulla pystyin aineiston käsittelyn aikana palaamaan aiheisiin, ja sain talteen kaikki pienimmätkin ideat ja kommentit, jotka olisivat voineet jäädä tallentamatta, jos aineisto olisi tallennettu kirjoittaen. Kaikilta haastateltavilta saatiin lupa äänittämiseen. Haastatteluiden

jälkeen litteroin aineiston. Kun kaikki neljä haastattelua oli tehty ja litteroitu, luokittelin aineistot aihealueittain ja selvitin, oliko tuloksissa yhtymäkohtia keskenään.

Tässä kohtaa on hyvä mainita, että haastateltavat eivät olleet minulle ennestään tuntemattomia, vaan tunsin kaikki haastatteluihin osallistuneet henkilöt entuudestaan. Olen tehnyt heidän kanssaan yhteistyötä festivaalin järjestelyissä jo aiempina vuosina erityisesti työskennellessäni toimistoapulaisena Kuhmon Kamarimusiikissa. Asemani yhdistyksen vakituisena työntekijänä voisi haastaa keskustelutuokioiden onnistumisen. Mielestäni on tärkeää, että työntekijöiden keskuudessa vallitsee hyvä, avoin ja luotettava ilmapiiri, jotta haastateltavat uskaltavat aidosti tuoda mielipiteitään esille. Siksi on tärkeää, että vakituiset työntekijät muistavat suhtautua vapaaehtoisiin työntekijöihin tasavertaisesti heitä arvostaen ja heidän mielipiteitään kuunnellen. Koin, että haastatteluissa vallitsi hyvä henki ja jokainen osallistuja sai kertoa sanottavansa avoimesti. Tästä kertoo mielestäni se, että osallistujat olivat aidosti innostuneita keskustelutuokiosta ja heillä oli monia kehittämissuhteita ympäristötyön kehittämiseen.

Mielestäni haastateltavien tuntemisesta oli hyötyä haastatteluiden onnistumisen kannalta. Kaikki osallistujat tunsivat toisensa, joten aikaa ei mennyt tutustumiseen. Ympäristöjärjestelmään liittyvät keskustelut pääsivät alkamaan heti kuulumisten vaihdon jälkeen ja keskustelu oli avointa ja rehellistä, koska haastateltavien ei tarvinnut ujustella toisiaan. Jos tilanteessa olisi ollut keskustelijoita, jotka eivät olisi tunteneet toisiaan, tuokiot olisivat kenties vaatineet jonkinlaisen tutustumis- tai ryhmäytymishetken, jotta keskustelut olisivat päässeet samalle syvyysasteelle. Koin tuttavallisen ilmapiirin eduksi hyvän keskustelun rakentumiselle.

6 TULOKSET

6.1 Positiivinen suhtautuminen ekologisesti kestävään kehitykseen

Aloitin Ekokompassityön läpi käymisen toimipisteiden vastaavien kanssa esittelemällä Ekokompassi-ohjelman sekä sen kriteerit ja tavoitteet. Kerroin, mikä on Kuhmon Kamarimusiikin päämäärä Ekokompassityössä ja esittelin sen, mitkä ovat organisaation toiveet ja tavoitteet kyseisten toimipisteiden osalta.

Tämän jälkeen kysyin vastaavilta, mitä he itse ajattelevat ympäristötyöstä ja millaisia asenteita heillä on tavoitteitamme kohtaan. Keskusteluun osallistuneet henkilöt ajattelivat ympäristötyön aloittamisen olevan positiivinen muutos toimintaan. Kaksi haastatelluista kertoi ekologisten valintojen tekemisen olevan henkilökohtaisessa elämässään sydämen asia. Loput kertoivat kokevansa aiheen erittäin tärkeäksi. Yleinen näkemys oli, että Ekokompassin mukanaan tuomat muutokset ovat luontevia, koska kierrättäminen ja kestävään kehitykseen liittyvät teemat ovat viime vuosina olleet vahvasti esillä ja niistä on tullut monien arkielämässä jokapäiväisiä asioita. Jokainen haastateltava kertoi myös kierrättävänsä kotonaan jätteitä. Jätteiden lajittelu nousikin keskusteluissa kantavaksi teemaksi, koska se oli tuttua kaikille. Haastateltavista osa myöntää, että kestävä kehityksen mukaiset arkivalinnat vaativat kuitenkin edelleen panostusta ja harjoittelemista.

Joskus muut asiat menevät kestävä kehityksen edelle. Osa vastaajista kertoi esimerkiksi taloudellisten asioiden sekä laadun vaikuttavat hankintapäätöksiin. Jos ekologisesti kestävämpi tuote on merkityksellisesti kalliimpi tai heikkolaatuisempi kuin epäekologisempi vaihtoehto, jää usein ekologinen tuote hankkimatta. Lisäksi esiin nousi niin sanottu viherpesu, jolla pyritään kuvaamaan tuote parempana valintana, kuin se todellisuudessa on. Tästä syytä yksi haastatelluista kertoi suosivansa arjessaan tuotteita, jotka ovat lähellä tuotettuja ja joiden tuotantoprosessiin on mahdollisuus tutustua. Osa haastateltavista toi esiin myös omia kehitystarpeitaan liittyen kestävä kehityksen teemoihin. Yksi vastaaja kertoi laskeneensa oman hiilijalanjälkensä ja kertoi sen olevan tarpeettoman suuri. Kaksi haastateltua kertoi, että autoilusta syntyy turhia päästöjä, joita heillä olisi mahdollisuus vähentää.

6.2 Tavoitteita toimipisteiden ympäristökuormituksen vähentämiseen

Keskustelun edetessä haastateltavat saivat kuvata, millaisia toiveita heillä on toimipisteidensä osalta ympäristötyölle. Kahviloiden ja ravintoloiden osalta vastauksissa korostui uusien hankintojen suunnitelmallisuus. Haastateltavat toivat esiin, että aiempina vuosina esimerkiksi kertakäyttöastioita ja serviettejä on tilattu paljon varastoon ja niitä on vielä jäljellä. Haastateltavien mukaan on järkevämpää käyttää varastot loppuun sen sijaan, että hankittaisiin uusia ja ympäristöystävällisempiä tuotteita ja vanhat varastot menisivät hävikkiin. Tämä on huomioitu jo aiemmin Kuhmon Kamarimusiikin omassa Ekokompassi -toimenpidesuunnitelmassa.

Raaka-ainehankinnoissa nostettiin esiin mahdollisuus pyytää paikallisilta yrityksiltä tarjouksia suurista tuote-eristä. Erityisesti voi ja kerma mainittiin tuotteina, joita kahviloissa ja ravintoloissa kuluu paljon, joten niitä voitaisiin tilata yhteisesti kaikille festivaalin ravintolapalveluille kerralla suurempi erä. Keskusteluun nousi myös tukkuliikkeiden korkeat hinnat joidenkin tuotteiden osalta. Haastateltavat kertoivat, että hankintatarjouksia on hyvä pyytää tukkujen lisäksi paikallisilta yrityksiltä, koska joissain tapauksissa niiltä voisi saada tarjouksia jopa tukkua edullisemmin. Jo aiempina vuosina festivaalilla on suosittu paikallisia sekä lähialueiden tuottajia muun muassa salaattien ja kanamunien hankinnassa. Näiden tuotteiden alkuperä on selvillä ja kuljetuksista syntyvät päästöt ovat pienet. Haastateltavat haluavat jatkaa lähituotteiden käyttöä jatkossakin.

Sekä ravintola- ja kahvilahenkilökunta, että festivaalikaupan vastaavat nostivat esiin raaka-aineisiin ja muihin hankintoihin liittyvänä tavoitteena hävikin välttämisen. Raaka-aineet halutaan käyttää loppuun ja välttää niiden pilaantumista. Yksi haastateltavista tiesi, että kuhmolaisiin elintarvikeliikkeisiin on mahdollista palauttaa käyttämättömiä ja vahingoittumattomia elintarvikkeita festivaalin jälkeen. Tätä mahdollisuutta tulisi keskustelussa mukana olleiden mukaan hyödyntää myös tulevaisuudessa. Kaupan tuotteissa hankintojen määrä tulisi haastateltavien mukaan arvioida huolellisesti niin, että tuotteita ei jäisi yli festivaalin jälkeen.

Kaupan tuotteissa halutaan panostaa erityisesti myytävien tuotteiden materiaaleihin ja tulevissa hankinnoissa tullaan panostamaan ympäristöystävällisiin, kestäviin ja laadukkaisiin materiaaleihin. Myös pakkausmateriaaleihin voi tutustua jo tuotteiden tilausvaiheessa. Kaupan henkilökunta mainitsi, että pakkausmateriaaleja pyritään hyödyntämään festivaalin jälkeen varastoinnissa ja näin ollen niistä ei synny suurta määrää jätettä. Paperikasseja tarjotaan asiakkaille muovipussien sijaan.

Festivaalin aikana käytössä olevien kiinteistöjen osalta suurimmat päästöt syntyvät haastateltavien mukaan valojen aiheuttamasta sähkönkulutuksesta sekä veden kulutuksen noususta. Valojen osalta on jo päädytty vaihtamaan valoja tarpeen mukaan energiansäästövaloihin ja tätä työtä jatketaan. Yhdessä haastattelussa nostettiin esiin myös yleisön aiheuttamat päästöt. Tulevaisuudessa olisi kolmen haastateltavan mukaan panostettava siihen, että yleisöä kannustettaisiin lajittelemaan roskaa ja kiinnittämään huomiota omiin valintoihinsa. Tätä kannustustyötä voidaan käytännössä toteuttaa esimerkiksi hankkimalla erilaisia lajitteluastioita festivaalipaikoille.

Ensimmäisen ja toisen kysymyksen avulla pyrin toteuttamaan reteaming-prosessin ensimmäisen, haaveiden kuvaamisen vaiheen. Haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda esiin omia ajatuksiaan Ekokompassista sekä ideoida uusia kehittämisideoita asetettavaksi organisaation tavoitteisiin.

6.3 Toimenpiteet kesällä 2021

Seuraavaksi pyysin vastaavia kertomaan, millaisia askeleita haastateltavat olisivat valmiita ottamaan ympäristötyömme eteen omissa toimipisteissään. Tämän vaiheen tarkoituksena on löytää yhteiset toimipistekohtaiset tavoitteet, jotka sopivat organisaation päätavoitteisiin ja joihin vastaavat ovat itse valmiita sitoutumaan. Tässä vaiheessa he pääsevät vaikuttamaan henkilökohtaisesti ympäristötyömme toteutukseen. Vaihe on tärkeä sisäisen motivaation ja osallisuuden vahvistamiseksi.

Kahvila- ja ravintolapalveluita tuottavat haastateltavat mainitsivat konkreettisenä toimenpideehdotuksena, että he voisivat olla toisiinsa yhteydessä suunnitellessaan kauppareissuja, ja keskustella siitä, voisiko samalla kauppareissulla tuoda tarvikkeita useille toimijoille. Näin toimien tulisi vähemmän kuljetuksesta syntyviä päästöjä ja voitaisiin tehdä kerralla suurempia hankintaeriä. Ostosten tekoon ehdotettiin myös ideaa pyörästä, jolla voitaisiin toteuttaa kauppareissut. Viestintä on yksi ekokompassin osa-alueista, ja sen osalta nostettiin keskusteluun lähituotteiden ja paikallisten yritysten tuottamien tuotteiden mainostaminen erilaisten mainoslöppien avulla. Näin asiakkaille saataisiin välitettyä viesti paikallisista lähituotteista. Kolmantena konkreettisenä muutoksena nimettiin Amati-kahvilan rakennuksen siirtäminen Loiste Puhdas -sähköön, josta oli pyydetty tarjous jo haastatteluhetkellä.

Toimistohenkilökuntaa haastateltaessa osallistujat mainitsivat seuraavana konkreettisena kehittämistoimena sen, että hankinnoissa on perehdyttävä tuotteita toimittavien yritysten vastuullisuuteen ja mahdollisiin ympäristöjärjestelmiin. Toimittajilta tullaan jatkossa selvittämään, onko heillä käytössään jo joku ympäristöjärjestelmä, ovatko he saaneet ympäristösertifikaatteja tai noudattavatko he ympäristöstandardeja toiminnassaan. Festivaalikaupan myyntiin tulevien tuotteiden valinnassa tullaan jatkossa kiinnittämään huomioita edellä mainittuihin järjestelmiin ja standardeihin. Yksi haastatelluista kertoi, että aiemmin tuotteiden hinta on ollut tärkeimpiä kriteerejä ostopäätösten syntyyn, mutta jatkossa hankintojen ekologisuutta tullaan painottamaan päätöksissä enemmän ja se tulee nousemaan hinnan ohella yhdeksi tärkeäksi hankintakriteeriksi.

Sidosryhmähaastattelussa sovimme, että Kuhmon Kamarimusiikki saa vuosittain tietoonsa Kuhmo-talon veden, sähkön ja kaukolämmön kulutuksen lukemat sekä ennen festivaalia, että sen jälkeen. Nämä lukemat voidaan merkitä Ekokompassin raportointijärjestelmään ja niiden avulla vuosittaista kulutusta voidaan arvioida ja lähteä tavoittelemaan kulutuksen vähentämistä. Keskustelun aikana Kuhmo-talon henkilökuntaan kuuluvat haastateltavat esittelivät kattavasti talossa tehtyjä muutoksia, joilla pyritään heidän osaltaan vähentämään kiinteistön ympäristökuormitusta. Kuhmon Kamarimusiikin on hyvä olla tietoinen muutoksista, joita yhteistyökumppanit ovat tekemässä.

6.4 Muita esiin nousseita teemoja

Haastateltavien yleinen asenne Kuhmon Kamarimusiikin ympäristöjärjestelmän rakentamista kohtaan oli positiivinen. Yksi haastatelluista sanoi, että Ekokompassin mukanaan tuomat teemat ja ratkaisut tuntuvat luonnolliselta kehityssuunnalta tulevaisuutta ajatellen. Kuten jo aiemmin mainitsin, kaikki haastateltavat kertoivat lajittelevansa jätteitä kodeissaan, ja osa haastateltavista panosti ekologisiin ratkaisuihin myös muissa arkisissa valinnoissa. Tästä syystä Kuhmon Kamarimusiikin ekokompassijärjestelmä nähtiin helposti lähestyttävänä, koska siihen liittyvät toimenpiteet olivat tuttuja jo ennestään.

Haastattelujen aikana kävi ilmi, että Ekokompassijärjestelmä ei ollut haastateltaville ennestään tuttu, vaikka Kuhmon Kamarimusiikki on ollut ekokompassikandidaatti jo vuodesta 2019 asti ja ensimmäiset siihen liittyvät toimenpiteet on otettu käyttöön jo tuona vuonna. Tästä syystä keskustelutilanteiden alussa kuultu informaatio Ekokompassin tavoitteista, kriteereistä ja osaluista koettiin tärkeäksi. Viisi haastateltua koki, että on mielekkäämpää lähteä asettamaan

omalle toiminnalleen tavoitteita, kun tiedetään, miksi niitä ollaan tekemässä. Yksi haastateltavista sanoikin keskustelun aikana aikovansa panostaa omalta osaltaan toimenpiteisiin jatkossa entistä enemmän, koska tietää nyt, mitä toimenpiteillä tavoitellaan. Kaksi haastatelluista kertoi kuulleensa Ekokompassista ja pyrkineensä luomaan toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta toimenpiteet olivat tuntuneet vaikeasti lähestyttäviltä ja epäselviltä. Nämä henkilöt kertoivat, että keskustelun vuoksi he ymmärsivät paremmin, miksi kyseisiä toimenpiteitä oli tehty ja mihin ne liittyivät. Lisäksi keskustelijat olivat innostuneita siitä, että ympäristötyön myötä henkilökunnan oma tietoisuus ekologisesti kestävästä kehityksen periaatteista lisääntyy.

Keskusteluissa nousi esiin myös se, että ympäristöystävälliset ratkaisut vastaavat asiakkailta tulleeseen kysyntään ekologisista tuotevaihtoehdoista. Yksi haastateltavista mainitsi myös, että asiakkaiden tietoisuus kestävästä kehityksen mukaisista ratkaisuista ja ekologisuudesta lisääntyy jatkuvasti, joten kysyntä ekologisille vaihtoehdoille voi kasvaa tulevina vuosina. On siis hyvä toimia edelläkävijänä tällaisissa ratkaisuissa.

Yhdessä keskustelutuokiossa keskusteltiin myös siitä, että ekologisten ratkaisujen myötä ympäristön kuormitus vähenee ja samalla toiminnasta syntyvät taloudelliset kustannukset laskevat. Käytännön esimerkkeinä tästä mainittiin, että valaistuksen osalta syntyy taloudellista säästöä ja Loiste Puhdas -sähkö on osoittautunut Kuhmon Kamarimusiikin toimistolla edullisemmaksi kuin aiempi sähkömuoto. Nämä havainnot vahvistavat Harmaalan ja Jallinojan näkemystä siitä, että kustannussäästöt sekä kysynnän kasvu toimivat kannustintekijöinä ympäristövastuun edistämässä (Harmaala & Jallinoja 2012, 59–61.)

Kaiken kaikkiaan yhteisölliset ideointituokiot synnyttivät innostunutta keskustelua kestävästä kehityksen teemoista. Haastateltavat vaikuttivat innokkailta ja osallistuivat aktiivisesti keskusteluun. Keskusteluissa painottuivat erityisesti jätteiden lajittelun ja lähituotannon teemat, mikä voi johtua siitä, että aiheet ovat keskustelijoille jo ennestään tutuimpia kestävästä kehityksen teemoja. Tuokioiden ohjaajana minun oli ilo kuulla keskustelijoiden kommentteja siitä, että sekä vapaaehtoiset, että palkatut työntekijät innostuivat parantamaan omia suorituksiaan ja heillä oli tahto kehittää ympäristöjärjestelmän mukaisia tavoitteita ja toimenpiteitä eteenpäin. Haastateltavat vaikuttivat siis motivoituneen kehittämistyöstä, mikä toivon mukaan sitouttaa heidät ympäristötyöhön festivaalin aikana.

7 PEREHDYTYSOPAS TYÖNTEKIJÖIDEN APUNA

7.1 Oppaan taustalla haastattelutuokioiden tulokset

Dialogisten haastattelutuokioiden ansiosta minä ja tilaaja saimme laajan käsityksen siitä, millaisena Kuhmon Kamarimusiikki -festivaalin vastaavat, työntekijät ja yhteistyökumppanit kokevat Ekokompassin. Samalla tuokiot mahdollistivat molemminpuolisen tiedonvälityksen, mikä on mielestäni tärkeää, kun toteutetaan kehittämistyötä yhdessä toimijoiden kanssa. Toimintaan liittyvä tieto ei saisi jäädä vain yksittäisten ihmisten varaan, sillä yhteiset keskustelut ja mielipiteiden vaihto auttavat uusien ideoiden ja toimintatapojen kehittämisessä. Näin kävi myös haastattelutuokioiden aikana.

Opinnäytetyön tavoitteena oli rakentaa Kuhmon Kamarimusiikin henkilökunnalle suunnattu Ekokompassiopas, joka johdattaa festivaalilla työskentelevät työntekijät ja vapaaehtoistoimijat ymmärtämään, mikä Ekokompassi on ja miten se vaikuttaa työtehtävien hoitamiseen. Keskustelujen myötä kävi ilmi, että suurimmat konkreettiset toimenpiteet, joita eri toimipisteisiin liitetty, toteutetaan jo festivaalin suunnitteluvaiheessa. Esimerkiksi hankinnat ja kulkuyhteyksien suunnittelu, jotka ovat tärkeä osa Kuhmon Kamarimusiikin tavoitteiden toteuttamista, on tehtävä jo ennen festivaalin varsinaista toteutusta.

Keskustelutuokioiden perusteella suurimmat muutokset festivaalin aikana työskentelevien henkilöiden toimintaan ovat jätteiden aiempaa tehokkaampi lajittelu ja päivittäishankinnoissa huomioitavat ympäristökriteerit. Kahvilapalveluita koskevissa keskusteluissa hävikin välttäminen ja vähentäminen oli konkreettinen toimenpide, johon työntekijät voisivat pyrkiä. Nämä haastatteluiden pohjalta esiin tulleet ja myös jo ennen haastatteluita pohditut käytännöt on esitelty Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassi-oppaassa toimintatapoina, joihin festivaalin työtehtävissä täytyy pyrkiä. Perehdytysopas on kokonaan luettavissa liitteenä 1.

Haastattelutuokioiden myötä kävi ilmi, että monet haastateltavat olivat epätietoisia Ekokompassin kokonaisuudesta ja siitä, mitä se tarkoittaa käytännön toiminnan kannalta. Huomio vahvisti ajatusta siitä, että luomani opas on todella tarpeellinen Ekokompassin jalkauttamiseksi koko henkilökunnan keskuuteen. Kaikkien festivaalin aikana työskentelevien henkilöiden, niin palkattujen kuin vapaaehtoisten on tiedettävä, mistä Ekokompassissa on kysymys. Tämä on yksi Ekokompassi-sertifikaatin edellytyksistä.

7.2 Ympäristöjärjestelmän rakentaminen

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän rakentamiseen liittyy monia kirjallisia lomakkeita, jotka ovat Kuhmon Kamarimusiikin apuna ympäristötyön toteutuksessa, seurannassa ja kehittämisessä. Nämä lomakkeet vaikuttavat tavoitteiden asetteluun ja ohjaavat ympäristötyötä tehokkaasti. Lomakkeiden täyttäminen yhdessä Ekokompassiasiantuntijan ja Kuhmon Kamarimusiikin toiminnanjohtajan kanssa on ollut osa työtehtäviäni toimistosihteerinä. Olen rajannut ympäristöjärjestelmän käytännöllisen rakentamisen pois opinnäytetyöstäni, koska rakentaminen vaatii enemmän ympäristötieteellistä kuin järjestöihin ja kolmannen sektorin toimintaan liittyvää osaamista. Tässä kappaleessa esittelen kuitenkin lyhyesti, mitä kaikkea Kuhmon Kamarimusiikissa on tehty järjestelmän rakentamiseksi.

Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassityö on alkanut toiminnan ympäristövaikutuksien arvioinnilla, josta mainittiin jo luvussa 4. Arvioinnissa on pisteytetty toiminnan ympäristökuormitusta aiheuttavat tekijät sekä asiat, joilla näihin tekijöihin voidaan vaikuttaa. Pisteytyksen avulla selvitetään, mihin osa-alueisiin vaikuttaminen on tehokkainta ympäristökuormituksen vähentämiseksi. Ympäristövaikutusten arviointilomakkeen lisäksi alussa täytetään alkukartoituslomake, jonka tarkoituksena on havainnollistaa toiminnan ympäristönäkökulmat ja tulla niistä tietoiseksi.

Lakilistaan täytetään tiedot kaikista niistä laeista, jotka ohjaavat organisaation toimintaa. Lakilistassa on lueteltu kaikki ne lain pykälät, jotka koskevat toimintaa erityisesti ympäristönäkökulmasta. Kuhmon Kamarimusiikki on kirjannut lakilistaan sen, miten kyseisten lakien vaatimukset täytetään toiminnassa. Listan tarkoituksena on varmistaa, että kaikki ympäristölainsäädännön kohdat tulevat täytetyksi toiminnassa.

Jätehuoltosuunnitelma laaditaan tehokkaan jätteenkäsittelyn ja lajittelun tueksi. Suunnitelmaan merkitään, mitä jätelajeja toiminnasta syntyy ja kuinka paljon, miten jätteet lajitellaan sekä se, miten jätteet käsitellään. Kuhmon Musiikkiyhdistyksen jätehuoltosuunnitelmassa on kerrottu syntyvät jätelajit ja niiden määrät, jätteille tarkoitetut keräysastiat ja niiden koko jätelajeittain sekä se, kuka jätteiden keräyksestä ja kuljetuksesta vastaa.

Kemikaaliluetteloon merkitään kaikki sellaiset kemikaalit, joita toiminnassa käytetään sekä niiden määrät. Lisäksi luettelossa mainitaan kemikaaleihin merkityt varoitusmerkit. Kemikaaliluettelossa mainitaan esimerkiksi käytössä olevat pesu- ja puhdistusaineet, joita Kuhmon Musiikkiyhdistys käyttää päivittäisessä toiminnassaan.

Nämä listat ja luettelot on lisätty Kuhmon Musiikkiyhdistyksen omalle raportointialusta, jonne työntekijät pääsevät omilla tunnuksillaan Ekokompassin verkkosivujen kautta. Samasta raportointialustasta löytyvät myös asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ja niiden toetumisesta kertovat raportit, ympäristölupaus sekä muut materiaalit, jotka toimivat Kuhmon Kamarimusiikin ympäristötyön tukena. Raportointijärjestelmä on siis käytännöntyön seurannan työkalu, jossa sekä henkilökunta, Ekokompassin asiantuntijat, että auditoija voivat seurata ympäristötyön etene- mistä. Luetteloissa ja listoissa kuvatut asiat eivät itsessään vaikuta Kuhmon Kamarimusiikin toimintaan, eikä siten aiheuta muutoksia palkattujen ja vapaaehtoisten työntekijöiden tehtäviin, vaan niiden tarkoituksena on kuvata ympäristötyön lähtötilannetta ja olla apuna ympäristövai- kutusten tiedostamisessa. Työntekijöiden näkökulmasta lomakkeista tärkein on lakilista. Siinä esiteltyjä lakeja ei kuitenkaan ole esitelty Ekokompassi oppaassa, koska lakien noudattaminen koskee yleisiä työohjeita, joista on omat kirjalliset ohjeensa. On myös huomioitava, että lomak- keisiin täytetyt tiedot koskevat enemmän yhdistyksen ympärivuotista toimintaa sekä järjeste- lyitä festivaaliajan ulkopuolella, eikä ne siis vaikuta enää työntekijöiden työnkuvaan festivaai- liaikana. Esimerkiksi yleisötilaisuuden ilmoitusvelvollisuus ja jätehuolto ovat asioita, jotka täy- tyy järjestää kuntoon tapahtuman järjestäjän toimesta jo ennen festivaalia.

Lomakkeista on hyötyä myös Ekokompassin kehittämisessä. Kun ympäristötyö etenee, voidaan miettiä, onko lomakkeissa kohtia, joita voitaisiin toteuttaa entistä paremmin. Lomakkeiden avulla voidaan myös seurata lainsäädännön ja ohjeistusten muutoksia sekä tehdä tarvittavat toi- menpiteet muuttuneiden ohjeistusten täyttämiseksi. Tämäkin arviointi kuuluu yhdistyksen pal- katuille, ympärivuotisille työntekijöille.

7.3 Oppaan sisältö

Kerron oppaassa kattavasti siitä, mikä Ekokompassi on, mitä osa-alueita siihen kuuluu ja mitkä ovat sen kriteerit. Tuon myös opinnäytetyössä aiemmin esiteltyt osa-alueet ja kriteerit esille niin, että ne kytkeytyvät Kuhmon Kamarimusiikin omaan ympäristötyöhön, jotta lähestymis- tapa olisi ymmärrettävä ja helposti omaksuttava. Oppaan tarkoitus on kertoa lukijalle, mitä Ekokompassi nimenomaan Kuhmon Kamarimusiikissa tarkoittaa ja millaisia asioita festivaali tekee kehittääkseen ekologisesti kestävämpiä toimintatapoja. Oppaassa on myös kerrottu lyhy- esti se, miksi ympäristöjärjestelmä on luotu ja mitä sillä tavoitellaan.

Oppaan toteutuksessa käytin apuna Ekokompassin verkkosivuilta löytyvää materiaalia, joka on luotu sisäisen perehdytyksen tueksi (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021d). Materiaalissa on

tukikysymyksiä, joiden avulla toimija voi esitellä oman Ekokompassinsa henkilökunnalle. Näiden kysymysten pohjalta lisäsin Kuhmon Kamarimusiikin omaan oppaaseen tietoa siitä, milloin Ekokompassiin on lähdetty ja millaisen ympäristölupauksen festivaali on tehnyt. Ekokompassin oma materiaali oli hyödyllinen lisä oppaan toteutuksessa, koska haastattelutuokioiden aikana ilmenneet kysymykset liittyivät teemoihin, joita koulutusmateriaaleissa oli käsitelty. Oppaassa on siis keskitytty kysymyksiin, jotka ovat sekä Ekokompassi-asiantuntijoiden mukaan tärkeäksi koettuja, että käytännön haastatteluissa tarpeelliseksi todettuja. Esimerkiksi keskusteluiden aikana ilmennyt huomio siitä, etteivät haastateltavat vielä tienneet, mikä Ekokompassi on, vahvisti käsitystä siitä, että Ekokompassin kattavalle esittelylle on tarve.

Oppaan alussa Ekokompassi sekä sen osa-alueet ja kriteerit esitellään yleisellä tasolla. Kriteerien yleisen esittelyn lisäksi on selitetty, kuinka ne täyttyvät Kuhmon Kamarimusiikin osalta. Tämän jälkeen on kerrottu se, miksi Kuhmon Kamarimusiikki on halunnut lähteä rakentamaan omaa ympäristöjärjestelmäänsä juuri Ekokompassin avulla. Perusteluiden jälkeen esitellään Kuhmon Kamarimusiikin oma Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä. Ympäristöjärjestelmään kuuluu tavoitteita ja toimenpiteitä sekä tapoja, joilla näiden toteutumista seurataan ja arvioidaan. Tavoitteita on kuusi ja ne on esitelty tämän opinnäytetyön luvussa 4.3. Toimenpiteinä oppaassa on ensimmäisenä esitelty jätteiden määrän vähentäminen sekä niiden lajittelu. Toimipisteissä on käytävä yhdessä läpi, mitä jätteitä toiminnasta syntyy ja hankittava tarpeelliset roska-astiat jätteiden lajitteluun. Käyttötavarat käytetään loppuun ja näin pyritään pitämään jätteen määrä mahdollisimman pienenä.

Kahviloissa ja ruokapaikoissa suositaan lähialueiden tuottajien tuotteita, kuten paikallisia kananmunia ja salaatteja sekä luomumerkittyjä tuotteita. Näistä tuotteista viestitään asiakkaille, jotta heillä olisi mahdollisuus valita lähituotteita sekä ekologisia vaihtoehtoja. Lähituotteiden ja luomun suosiminen nousi haastattelutuokioissa tärkeäksi teemaksi kahviloiden osalta, joten niitä on korostettu oppaassa. Ekologisten tuotevaihtoehtojen määrää lisätään myös festivaali-kaupassa ja niistäkin tullaan viestimään asiakkaille.

Yksi suurimmista muutoksista festivaalilla tulee olemaan yleiset tarvikehankinnat, joissa tulee jatkossa huomioida ympäristömerkit ja -sertifikaatit. Tämä muutos koskee kaikkia tarvikkeita kahvihuoneen elintarvikkeista, toimistotarvikkeisiin sekä puhdistusaineisiin. Esimerkkeinä ympäristömerkeistä on lueteltu joutsenmerkki, Euroopan kukkamerkki ja luomumerkki, luomuvuotua tuotantoa -merkki, energiamerkki sekä reilun kaupan merkki.

Perehdytysoppaassa on kerrottu henkilökunnalle myös se, kuinka tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan. Oppaassa on kerrottu Ekokompassin raportointijärjestelmästä, jonne merkataan toteutuneet toimenpiteet ja saavutukset sekä erilaiset lukumääräiset tiedot, joita toiminnasta saadaan. Tulosten perusteella voidaan luoda uusia tavoitteita kehittyvälle ympäristötyölle. Raportoinnista vastaavat toiminnanjohtaja sekä toimistosihteeri, eikä raportointi koske muuta henkilökuntaa. Tieto on lisätty oppaaseen siksi, että henkilökunnalla olisi ymmärrys siitä, miten toteutusta käytännössä valvotaan. Haastatteluissa osallistujat kertoivat, että ympäristötyön aloittaminen on mielekkäämpää, kun heillä on ymmärrys siitä, miksi toimenpiteitä tehdään. Tästä syystä koen, että myös perehdytysoppaassa on tuotava esiin se, että toiminta on konkreettista ja sen toteutumista todella seurataan.

Oppaan lopussa kannustan henkilökunnan jäseniä käymään keskustelua ympäristöjärjestelmästä ja sen toimivuudesta sekä pohtimaan kehitysideoita sen jatkamiseen. Kuten jo aiemmin on sanottu, toimipisteiden henkilökunta tuntee parhaiten omat tehtävänsä ja siinä esiintyvät ongelmat ympäristönäkökulmasta. Siksi heiltä voidaan saada hyviä ideoita ympäristöjärjestelmän kehittämiseen tulevaisuudessa. Ideoita esittämällä henkilökunta voi myös konkreettisesti vaikuttaa tehtävään ympäristötyöhön ja näin ollen he voivat kokea sen itselleen mielekkäämmäksi. Kehitysideoita antamalla henkilökunta pääsee vaikuttamaan tulevaisuuden toimenpiteiden jatkokehittelyyn, ja he saavat kokea itsensä osallisiksi ympäristötyöhön. Osallisuuden kokemusta ja yhdessä tekemisen tärkeyttä vapaaehtoisten johtamisessa korostaa myös Kuuluvainen (2015, 40–41).

Oppaassa on kuvattu Ekokompassin aikataulullinen eteneminen aina alkukartoituksesta auditointiin ja sertifiointiin saakka. Tämä auttaa henkilökuntaa kokonaiskuvan luomisessa ja vahvistaa jälleen ymmärrystä siitä, mitä ollaan tekemässä. Tärkeää on myös tieto siitä, keneltä saa tarvittaessa neuvoa ja apua, jos ympäristötyö tuntuu vaikealta. Tästä syystä henkilökuntaa on neuvottu kysymään tarvittaessa apua oman toimipisteen vastaavalta tai päätoimiston henkilökunnalta. Mielestäni opas on onnistunut, kun huomioidaan opinnäytetyössä esitelty tietoperusta vapaaehtoistoimijoiden sitouttamisesta ja motivoinnista uusiin toimintatapoihin, haastattelu- tuokioiden tulokset sekä Ekokompassin verkkosivuilta löytyvät ohjeet henkilökunnan perehdyttämiseen.

8 POHDINTA JA YHTEENVETO

Opinnäytetyöni tavoitteena oli sitouttaa toimipisteiden vastaavat Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassityöhön ja kuulla heidän mielipiteitään työn kehittämisestä. Näiden keskusteluiden ja Kuhmon Kamarimusiikissa tehdyn työn pohjalta halusin rakentaa kattavan perehdytysoppaan, jonka avulla festivaalin aikana työskentelevät palkatut ja vapaaehtoiset työntekijät ymmärtävät, mikä Ekokompassi on ja miten se vaikuttaa työtehtäviin. Dialogisten haastattelutuokioiden avulla tarkoitukseni oli myös löytää uusia toimintatapoja, jotka voisivat tulla osaksi Kuhmon Kamarimusiikin Ekokompassi -raportointijärjestelmän toimenpiteitä.

Haastattelut osoittautuivat onnistuneeksi tavaksi sitouttaa vastaavia sekä innostaa ja osallistaa heitä käynnissä olevaan työhön. Kun haastateltavat ymmärsivät, mistä Ekokompassissa on kyse, he ryhtyivät keskustelemaan aiheesta laaja-alaisesti ja heillä oli paljon asiaa kerrottavanaan. Monilla oli ideoita ekologisten toimenpiteiden kehittämiseen ja useat halusivat jakaa omia aiempia kokemuksiaan ympäristöasioista. Vastausten perusteella haastateltavat olivat innostuneita ja monet odottivat uteliaina uusien toimintatapojen käynnistämistä festivaalilla. Osallistaminen, motivointi, innostaminen ja sitouttaminen ovat yhteisöpedagogien vahvuuksia. Siitä syystä tämän kaltainen vapaaehtoistoimijoiden perehdyttäminen ja sitouttaminen Kuhmon Kamarimusiikin ympäristötyön toteuttamiseen ja laaja-alaisemmin järjestöjen ja yhdistysten muutosjohtaminen soveltuvat hyvin yhteisöpedagogin tehtäviksi.

Mielestäni onnistuin rakentamaan keskustelutuokiot tilanteeseen sopivaksi. Ennen haastatteluja epäilin sitä, haluavatko haastateltavat kuulla Ekokompassin perustietoja keskusteluiden alussa, koska oletin heidän tietävän asiasta enemmän. Sen sijaan keskustelijat olivat kiitollisia siitä, että heidän ymmärryksensä Ekokompassista parani, ja vastausten mukaan ymmärryksen lisääntyminen myös motivoi ryhtymään tulevaan tehtävään. Myös Karreinen, Halonen ja Tennilä (2017) mainitsevat, että on tärkeää, että vapaaehtoiset tietävät, miksi jotain tehdään ja mikä yhteys tekemisellä on tavoitteisiin. Heidän mukaansa tieto lisää tehtävien mielekkyyttä ja parantaa tehtävien suorittamiseen liittyviä tietoja ja taitoja. (Karreinen 2017, 98.)

Uusia toimenpide-ehdotuksia Kuhmon Kamarimusiikin raportointijärjestelmään listattavaksi vuoden 2021 festivaalin osalta tuli keskusteluissa esiin niukasti. Osa ehdotuksista oli sellaisia, joita ei vielä tänä vuonna voida toteuttaa, mutta ne voisivat olla kehityksen kohteena tulevina vuosina. Esimerkiksi yleisöön kohdistuvat kannustimet eivät ole vielä tänä vuonna tavoiteltavalla ja uusien, lajitteluun sopivien roska-astioiden hankinta, mikä voisi kannustaa asiakkaita

lajitteluun, vaatii aikaa perehtymiseen ja ostopäätöksen tekemiseen. Yleisön kannustaminen omien ympäristöpäästöjen tiedostamiseen voisi kuitenkin olla kehittämisen kohteena tulevaisuudessa. Uusien festivaaliaikaa koskevien toimenpide-ehdotusten sijaan monet esiin nousseista ideoista koskivat festivaalia edeltävää aikaa ja festivaalin järjestelyjä. Keskustelujen pohjalta ei siis tullut sellaisia toimenpiteitä, jotka olisivat sellaisenaan tulleet osaksi rakentamaani perehdytysopasta. Keskusteluista nousi kuitenkin aiheita, joita oppaassa on hyvä tuoda esiin ja tuokioiden pohjalta sain hyvän käsityksen siitä, millainen oppaasta tulisi rakentaa. Tiukkojen toimipistekohtaisten tehtävänkuvien sijaan toin oppaassa esiin kehittämistavoitteet ja organisaation jo ennakkoon sopimat toimenpiteet ja kuvasin, miten näitä tavoitteita voidaan yhdessä pyrkiä saavuttamaan.

Ekokompassi -järjestelmän luominen on polku, jota edetään askel kerrallaan. Lähtökohta ympäristötyön aloittamiseen on nykyhetki, josta toimintaa lähdetään parantamaan. Tästä syystä alussa muutosten ei tarvitse olla suuria, vaan toiminnan kehittäminen voidaan aloittaa kevyesti yksi askel kerrallaan. Haastatteluissa keskeiseksi puheenaiheeksi nousi usein kierrättäminen, jätteen lajittelu ja hankinnat. Pidän niitä teemoina, joita haastateltavilta pystyi ennalta odottamaan, sillä ne ovat useimmille tuttuja arkielämän ja kodin ylläpidosta. Nämä teemat ovat siksi hyviä aiheita ekokompassityön käynnistämiseen yhdessä vapaaehtoistojen kanssa. Aiheet ovat helposti lähestyttävissä ja monille tuttuja, joten muutos ei tunnu liian suurelta heti uuden työn alkuvaiheessa. Kun kierrättäminen, jätelajittelu ja vastuulliset hankinnat ovat vakiinnuttaneet asemansa festivaalin toimipisteiden toimintakulttuurissa, voidaan lähteä kehittämään uusia tavoitteita ympäristövastuullisemman toiminnan edistämiseksi jälleen yhdessä toimijoiden kanssa. Näin ympäristötyö tulee olemaan jatkuvaa ja eteenpäin kehittyvää. Festivaalin aikana organisaation ympärivuotisen johdon kannattaa kysyä ja kuunnella työntekijöiden antamaa palautetta ja kehittämissuhteita, jotta he voivat etukäteen miettiä, mitkä teemat voisivat olla seuraavia nousevia kehityskohteita toiminnassa. Työntekijöiden ja vapaaehtoisten joukossa voi olla yllättävääkin ekologisen ympäristötyön osaamista ja festivaalin aikana nähdään parhaiten, mitkä asiat toimivat ja mitkä vaativat kehittämistä ja erityishuomiota jatkossa. Ekokompassin toimintaperiaatteeseen kuuluu työn jatkuvuus ja uusia tavoitteita asetetaan aina entisten täytyttyä.

Tämän opinnäytetyön myötä Kuhmon Kamarimusiikille on kehitetty toimijoita sitouttava perehdytysopas. Keskustelutuokioiden myötä tilaaja on saanut kuulla toimipisteiden vastaavien näkemyksiä käynnissä olevasta työstä ja kehitysideoita tulevaisuutta ajatellen. Tämä on tärkeä

edellytys Ekokompassijärjestelmän onnistuneelle jalkauttamiselle. Kiinnostavaa on nähdä, kuinka jalkauttaminen käytännössä onnistuu ja onko henkilökunta omaksunut tarvittavat tiedot ympäristötyön toteuttamiseksi. Ainakin toteutuksen lähestymistapana käytetty reteaming-menetelmä antaa hyvät valmiudet kehitysprosessin loppuun viemiseksi festivaalin jälkeiseen aikaan saakka. Työntekijänä näen käytännössä, kuinka Ekokompassin jalkauttaminen onnistuu ja suurimpana mittarina onnistumisessa on se, saako Kuhmon Kamarimusiikki Ekokompassisertifikaatin. Tulevaisuuden kehittämistoimintaa ajatellen työntekijöiden sitoutumista ja motivaatiota ympäristöjärjestelmän noudattamiseen voisi kuitenkin mitata tarkemmin.

Tilaaajapalautteen mukaan perehdytysopas on hyvin toteutettu ja laadukas, mutta liian pitkä käytettäväksi henkilökunnan perehdyttämiseen festivaaliaikana. Työntekijöillä on luettavanaan myös toimipisteidensä työohjeet sekä turvallisuusohjeet, joiden lisäksi perehdytysopas tulisi. Tästä syystä tilaajan näkemys oli, että oppaassa esitetyt vuoden 2021 toimenpiteet voisi tiivistysti kertoa osana yleisiä työohjeita.

Oppaassa olen pyrkinyt tuomaan kaikki perehdytyksen kannalta oleelliset asiat ilmi ja tuoda tuotoksessa motivointiin ja sitouttamiseen liittyvän tietoperustan käytäntöön. Toteutuksessa on painotettu sitä, että lukija ymmärtäisi ympäristötyön taustat ja sen merkityksen. Olen pyrkinyt tiivistettyyn ilmaisuun, joten siinä mielessä on harmi, että tuotos jäi edelleen liian pitkäksi käytännön sovellusta varten. Uskon kuitenkin, että perehdytysoppaassa esiteltyjä toimenpiteitä voidaan käyttää hyödyksi tiiviimmin kerrottuja ohjeita kirjoittaessa.

Lisähaasteena opinnäytetyön toteutuksessa oli se, ettei minulla ollut aiempaa kokemusta ekologisuustyöstä tai ympäristökasvatuksesta. Minulla oli kuitenkin apuna monia ammattilaisia, joilta sain tarvittaessa apua ja aiheesta löytyy paljon kirjallisuutta. Opinnäytetyön tekemisen aikana olen mielestäni kerryttänyt kattavat taidot ympäristötyön toteuttamiseen. Olen myös ymmärtänyt, että yhteisöpedagogien osaaminen soveltuu hyvin ympäristökasvatuksen teemoihin. Esimerkiksi menetelmäosaamisen avulla yksilöitä ja erilaisia ryhmiä voidaan tukea monipuolisesti havainnoimaan oman toimintansa ympäristövaikutuksia ja tekemään oivalluksia ympäristöystävällisemmän toiminnan tueksi.

Ammattialan näkökulmasta opinnäytetyöni tuo esiin sen, mitä hyötyä ympäristöjärjestelmän rakentamisesta on yhdistyksille ja järjestöille ja kuinka tämän kaltaisen järjestelmän eteneminen käytännössä etenee. Opinnäytetyössä on esitelty haastateltujen näkemyksiä heidän omien toimipisteidensä osalta nimenomaan Kuhmon Kamarimusiikissa, mutta tulokset voivat antaa

osviittaa kehittämiskohteista myös muille järjestöille, yhdistyksille ja tapahtumajärjestäjille, joiden toimintaan sisältyy esimerkiksi kahvilatoimintaa tai tuotemyyntiä varainhankintana. Opinnäytetyöni kautta Ekokompassin omistava Suomen Luonnonsuojeluliitto saa kattavan kuvan siitä, kuinka Ekokompassin rakentaminen käytännössä toteutetaan festivaaliympäristössä ja millaisia huomioita järjestelmän käyttöön liittyy asiakkaan näkökulmasta.

Työssä on esitelty vapaaehtoistoiminnan johtamisen kannalta oleellisia teemoja, kuten vapaaehtoistoimijoiden muutosjohtamista, motivointia ja sitoutuneisuutta järjestöissä. Opinnäytetyössä kuvattu tieto ei rajoitu pelkästään ympäristötyön kehittämiseen, vaan samat huomiot soveltuvat käytettäväksi myös muunlaisissa kehittämistehtävissä. Tieto on hyödyllistä kaikille järjestötoimijoille, joiden vastuulla on vapaaehtoistoimijoiden rekrytointi tai johtaminen.

Alansa johtavana festivaalina Kuhmon Kamarimusiikin toiminta on laajasti seurattua. Ympäristötyöllään festivaali voi toimia esimerkkinä muille festivaalitoimijoille ja kannustaa näitä kiinnittämään huomiotaan ympäristövastuulliseen festivaalitoimintaan. Tämän opinnäytetyön avulla muut festivaalijärjestäjät saavat kuvan siitä, miten ympäristötyö on Kuhmon Kamarimusiikissa edennyt ja millaisiin asioihin on panostettu. Muiden festivaalitoimijoiden lisäksi Kuhmon Kamarimusiikki voi toiminnallaan kannustaa festivaalin asiakkaita ympäristövastuullisempaan toimintaan. Esimerkiksi viestinnän keinoin voidaan markkinoida muita yrityksiä, sivustoja, palveluita ja toimijoita, joiden avulla asiakaskunta voi vähentää kulutuksestaan syntyvää kuormitusta. Festivaalilla tarjottaviin tuotteisiin kannattaa panostaa. Uudet ekologiset hankinnat voivat olla uusia myös asiakkaille, joten festivaalin kautta asiakkailta on mahdollisuus tutustua ekologisiin vaihtoehtoihin ja löytää uusia tuotteita, jotka voisivat tulla osaksi arkea myös festivaalin ulkopuolella. Kuhmon Kamarimusiikilla on ympäristötyönsä ansiosta mahdollisuus olla merkittävä vaikuttaja ekologisuuden ja ympäristövastuun edistämisessä.

Kestävän kehityksen teemat tulevat lähivuosien aikana ohjaamaan yhä useampien toimialojen toimintaa, koska Yhdistyneiden Kansakuntien toimenpideohjelma Agenda 2030 sitoo valtioita ympäri maailman. Myös Suomi on sitoutunut ohjelmaan ja tämä vaikuttaa esimerkiksi valtion rahoitusta saavien toimijoiden toimintaan. Siksi järjestökentällä kestävän kehityksen teemoihin on syytä kiinnittää huomiota ajoissa. Jo rahoitushakemuksissa on oltava valmis esittelemään oman organisaation toimenpiteitä kestävän kehityksen tavoitteiden asettamiseksi.

Tämä opinnäytetyö on tutkinut kestävän kehityksen teemoja erityisesti ekologisesti kestävän kehityksen näkökulmasta. On hyvä muistaa, että kokonaisuuteen kuuluu myös sosiaalisesti,

kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä kehityksen teemat. Ekokompassin myötä Kuhmon Kamarimusiikilla on vahva pohja ympäristötyöhön, jolla vaikutetaan ekologisesti kestävämpään tulevaisuuteen. Jatkossa vastaavia järjestelmiä tai toimintaohjelmia voitaisiin hyödyntää sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten teemojen kehittämiseksi. Myös ekologisen kehityksen teemaa, voidaan viedä pidemmälle tulevissa kehittämistehtävissä.

LÄHTEET

- Ahola, Tapani & Furman Ben 2015. Reteaming-valmennus. Yksilöiden ja yhteisöjen ratkaisukeskeinen kehittämismenetelmä. Uudistettu painos. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.
- Business Finland 2021. Sustainable Travel Finland-ohjelma ja -merkki. Mikä, miksi ja miten? Diaesitys. Viitattu 8.5.2021. https://www.businessfinland.fi/495db2/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/sustainable_travel_finland_valmennus.pdf
- Business Finland 2021b. Matkailun edistäminen. Vastuullisuus. Sertifioinnit ja ohjelmat. Viitattu 7.3.2021. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/sertifioinnit--ohjelmat>
- Cantell, Hannele & Aarnio-Linnanvuori Essi & Tani, Sirpa 2020. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Euroopan parlamentti 2019. Mitä hiilineutraalius tarkoittaa ja miten se saavutetaan 2050 mennessä? Viitattu 16.4.2021. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20190926STO62270/mita-hiilineutraalius-tarkoittaa-ja-miten-se-saavutetaan-2050-mennessa>
- Harmaala, Minna-Maari & Jallinoja, Niina 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. 1. painos. Helsinki: SanomaPro.
- Karreinen, Lari 2017. Yhdeksäs askel: Vapaaehtoisten johtaminen. Teoksessa Lari Karreinen & Maria Halonen & Meri Tennilä (toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. 3. painos. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto ry.
- Kuhmon Musiikkiyhdistys ry 2021. Kuhmon Kamarimusiikki. Taustayhteisöt. Viitattu 28.3.2021. <https://kuhmofestival.fi/taustayhteisot>
- Kuhmon Musiikkiyhdistys ry 2019. Ympäristövaikutusten arviointilomake 4.4.2019. Ei julkaistu.
- Kuuluvainen, Salla 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä 2016. Taide- ja kulttuurifestivaalit – vahvistuva kulttuurinen voimavara. Esitys toimintaohjelmaksi vuosille 2017–2025. Viitattu 6.5.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79061/OKM42.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Yleisavustukset valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan. Viitattu 28.3.2021. <https://minedu.fi/-/valtakunnallisten-taide-ja-kulttuurifestivaalien-toiminta>
- Rusanen, Sari 2021a. Kuhmon Kamarimusiikki ja Kuhmon musiikkikurssit. Taustatietoja. Viitattu 28.3.2021. Ei julkaistu.
- Rusanen, Sari 2021b. Suullinen tiedonanto 27.1.2021.
- Rusanen, Sari 2021 c. Ympäristölupaus. Email maarit.malinen@kuhmofestival.fi 6.5.2021.

- Sarkkinen, Silja (toim.) 2006. Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita.
- Suomalaiset kattojärjestöt – Fingo 2021. Vaikuttaminen. Kestävä kehitys. Agenda 2030. Viitattu 5.5.2021. <https://www.fingo.fi/vaikuttaminen/kestava-kehitys/agenda-2030>
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra 2021. Megatrendit. Megatrendit 2020. Viitattu 15.5.2021. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#materiaalit>
- Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020. Ekokompassiopas. Viitattu 14.3.2021. https://ekokompassi.fi/wp-content/uploads/2020/11/ekokompassi_opas_2020.pdf
- Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021a. Ekokompassi. Ympäristöohjelma. 10 kriteeriä. Viitattu 14.3.2021. <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/10-kriteeria/>
- Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021b. Ekokompassi. Meistä. Viitattu 14.3.2021. <https://ekokompassi.fi/meista/>
- Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021 c. Ekokompassi. Ympäristöohjelma. Yritysvastuu. Viitattu 14.3.2021. <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/yritysvastuu/>
- Suomen Luonnonsuojeluliitto 2021d. Henkilökunnan Ekokompassi-koulutus. Diaesitys 4.5.2021. Ei julkaistu.
- Suomen ympäristökeskus 2021. Päästöjen vähentäminen Suomessa. Hiilinieluista huolehtiminen. Viitattu 10.5.2021. https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hillinta/-/artikkeli/7c821f90-9605-4f9d-827b-894301c1e009/hiilinieluista-huolehtiminen.html#cli_authors
- Suomen ympäristöopisto 2021. Ruokapalveluala. Ympäristö ohjelma – osa toimintajärjestelmää. Viitattu: 18.3.2021. <https://www.ymparistoosaava.fi/ruokapalveluala/index.php?k=22597>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Ulkoministeriö 2021. Vastuualueet. Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 14.3.2021. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- Valtioneuvoston kanslia 2021. Kestävä kehitys. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 14.3.2021. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>
- Ympäristöministeriö 2021. Vastuualueet. Hiilineutraali Suomi 2035. Hallituksen ilmastopoliitikka: Kohti hiilineutraalia Suomea 2035. Viitattu 28.3.2021. <https://ym.fi/hiilineutraali-suomi2035>

LIITTEET

KUHMON KAMARIMUSIIKKI EKOKOMPASSISSA

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	49
MIKÄ ON EKOKOMPASSI?	50
10 KRITEERIÄ.....	51
MIKSI EKOKOMPASSI?.....	53
KUHMON KAMARIMUSIIKIN YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄ.....	54
EKOKOMPASSI KÄYTÄNNÖSSÄ	57

JOHDANTO

Kuhmon Kamarimusiikki on lähtenyt mukaan Ekokompassiin. Ekokompassi on ympäristöjärjestelmä, jonka avulla asetetaan tavoitteita kohti ekologista siirtymää sekä toimenpiteitä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehokkaassa ympäristöjärjestelmässä tärkeää on myös raportointi ja tulosten seuranta, mikä on mahdollista Ekokompassin avulla.

Kuhmon Kamarimusiikin matka Ekokompassissa on alkanut alkukartoituksella vuonna 2019. Nyt festivaalille on rakennettu alkukartoituksen pohjalta oma ympäristöjärjestelmä, joka jalautuu toimintaan tänä kesänä. Tämä tarkoittaa sitä, että ympäristöjärjestelmään listattuja toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan konkreettisesti festivaalin toiminnassa. Kesän festivaalin aikana toteutetaan auditointi, jonka suorittuaan Kuhmon Kamarimusiikki saa Ekokompassisertifikaatin. Sertifikaatti on voimassa kolme vuotta, kunnes ympäristöjärjestelmä auditoidaan uudestaan.

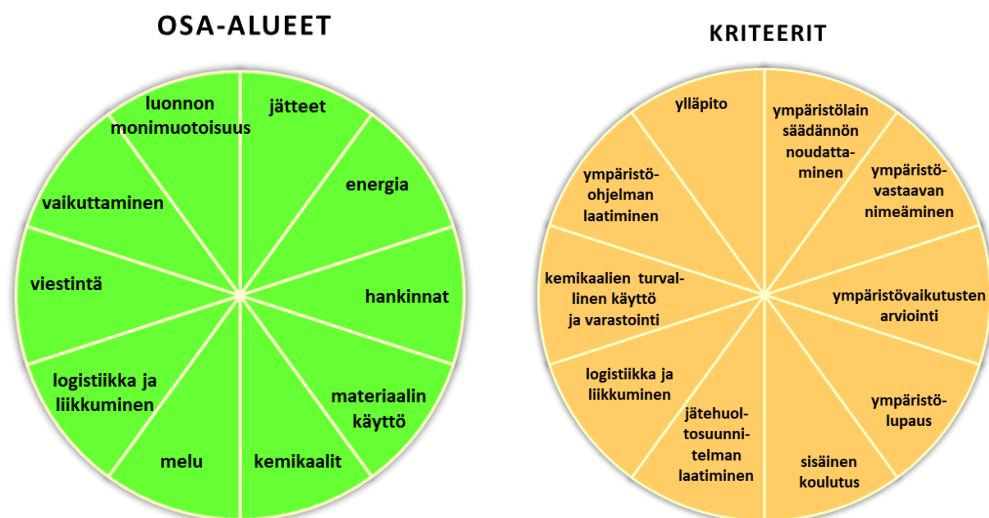
Tämä opas on luotu Kuhmon Kamarimusiikin henkilökunnalle festivaalin oman ympäristötyön oppaaksi. Opas on luotu Kuhmon Kamarimusiikin ympäristöohjelman tietojen sekä Ekokompassin koulutusmateriaalien pohjalta. Lisätietoja Ekokompassista löytyy sen omilta verkkosivuilta osoitteesta www.ekokompassi.fi. Verkkosivuihin kannattaa tutustua, sillä sieltä löytyy paljon hyvää ja mielenkiintoista tietoa Ekokompassiin liittyen.

Tässä oppaassa esitellään, mikä on Ekokompassi ja mitä se tarkoittaa Kuhmon Kamarimusiikin osalta. Lisäksi oppaaseen on kirjattu festivaalin omat Ekokompassitavoitteet ja toimenpiteet, joita kesän 2021 aikana toteutetaan. Kaikkien työntekijöiden tulisi tietää Ekokompassiin liittyvät käytännöt ja siksi oppaaseen kannattaa tutustua huolellisesti. Jos oppaan sisällöstä on mitä tahansa kysyttävää, niin kysy neuvoa joko oman toimipisteen vastaavalta tai päätoimiston henkilökunnalta.

MIKÄ ON EKO-KOMPASSI?

Ekokompassi on Suomen luonnonsuojeluliiton omistama ympäristöjärjestelmä ja sertifikaatti, jota voidaan käyttää ympäristöjohtamisen apuvälineenä. Ympäristöjärjestelmä on työkalu, jonka avulla organisaatiot voivat kartoittaa ympäristöasioidensa nykytilan, asettaa tavoitteita, laatia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi sekä seurata tavoitteiden saavuttamista ja kehittää ympäristötyötään edelleen. Ekokompassijärjestelmä auttaa toimijoita tunnistamaan toimintansa ympäristövaikutukset ja huomioimaan siinä merkittävimmät ympäristönäkökulmat. Ekokompassin avulla toimijat voivat kehittää ympäristötyötään järjestelmälliseksi sekä mitattavaksi. Ekokompassi on yhteensopiva kansainvälisten ISO 14001 ja EMAS-standardien sekä pohjoismaisten järjestelmien, kuten Ecolighousen, Miljödiplomin, Green Networkin, Key2Greenin sekä Planmiljoon kanssa.

Ekokompassiin kuuluu kymmenen osa-alueita ja kriteeriä. Osa-alueita ovat jätteet, energia, hankinnat, materiaalin käyttö, kemikaalit, melu, logistiikka ja liikkuminen, viestintä, vaikuttaminen ja luonnon monimuotoisuus. Kriteereitä ovat ympäristölainsäädännön noudattaminen, ympäristövastaavan nimeäminen, ympäristövaikutusten arviointi, ympäristölupaus, sisäinen koulutus, jätehuoltosuunnitelman laatiminen, vaarallisten jätteiden asianmukainen käsittely, kemikaalien oikeaoppinen varastointi ja turvallinen käyttö sekä ympäristöohjelman laatiminen ja ylläpito. Nämä kaikki kriteerit on täytettävä, jotta Kuhmon Kamarimusiikki saa Ekokompassi-sertifikaatin. Ennen sertifikaatin myöntämistä suoritetaan ulkoinen auditointi, jossa varmistetaan kriteerien täytyminen toiminnassa. Sertifikaatin myöntämisen jälkeen auditointi toteutetaan säännöllisesti kolmen vuoden välein. Kuhmon Kamarimusiikin auditoi Visianne.

1o KRITEERIÄ

Ympäristölainsäädännön noudattaminen

Organisaation on tunnistettava toimintaansa koskevat ympäristölainsäädännön vaatimukset ja seurattava lainsäädännön kehitystä. Kriteerin täyttämiseksi organisaatio laatii lakilistan toimintaansa koskevista ympäristölaeista, ja niiden vaatimusten täyttämisestä organisaation toiminnassa. Festivaalin osalta on luotu lakilista, johon on kirjattu keskeisimmät toimintaa ohjaavat lait ja niiden toteutuminen käytännössä. Henkilökunnan osalta tämä kriteeri toteutuu, kun kaikki noudattavat oman työpisteensä työohjeita.

Ympäristövastaavan nimeäminen

Ympäristövastaavaksi nimetään henkilö, jolla on riittävät resurssit tehtävän hoitamiseen. Ympäristövastaava koordinoi ympäristötyötä ja huolehtii sen etenemisestä. Ympäristövastavamme on toiminnanjohtaja Sari Rusanen.

Ympäristövaikutusten arviointi ja ympäristölupaus

Ympäristötyön aluksi kartoitetaan lähtötilanne ja arvioidaan merkittävimmät ympäristövaikutukset. Arvion pohjalta luodaan organisaation ympäristöohjelma ja ympäristölupaus. Ympäristölupaus on organisaation julkinen kannanotto, jossa ilmaistaan sitoutuminen ympäristötyöhön ja ympäristövaikutusten vähentämiseen. Alkukartoituksen tueksi täytetään alkukartoituslomake sekä ympäristövaikutusten arviointilomake. Kuhmon Kamarimusiikin ympäristövaikutukset on arvioitu keväällä 2019 ja arvio on tarkastettu talvella 2020. Ympäristölupauksemme on: *Kuhmon Kamarimusiikki kehittää omaa ympäristövastuullisuutta Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää hyödyntäen. Festivaali on sitoutunut Suomen tavoitteeseen olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Ympäristövastuullisuuteen liittyvät ympäristöystävällisen energian käyttö, jätteiden määrän ja lajittelun tehostaminen sekä vastuulliset hankinnat ja materiaalitehokkuus. Logistiikassa ja liikkumisessa panostetaan ekologisuuteen. Vastuullisesta toiminnasta ja kehitystyöstä viestitään niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Tavoitteena on saada myös yhteistyökumppanit mukaan yhteiselle kehityspolulle.*

Sisäinen koulutus

Organisaatio perehdyttää ja kouluttaa henkilöstön siten, että he osaavat työskennellä omissa tehtävissään ympäristöasiat huomioiden. Ympäristöohjelmamme käydään läpi työpisteiden

koulutuksissa ja tämä opas on käytännön työn tukena. Apua voi kysyä työpisteiden vastaavilta tai päätoimiston henkilökunnalta.

Jätehuoltosuunnitelman laatiminen

Jätehuoltosuunnitelmasta ilmenee se, miten organisaatiossa syntyvät jätteet käsitellään. Suunnitelma voidaan kirjoittaa ekokompassin jätehuoltosuunnitelmalomakkeelle. Kuhmon Kamarimusiikki on tehnyt jätehuoltosuunnitelman sekä jätteiden lajitteluohjeen.

Vaarallisten jätteiden asianmukainen käsittely

Vaaralliset jätteet on erotettava muusta jätteestä ja säilytettävä suljetussa tilassa. Lisäksi siitä täytyy pitää kirjaa paitsi, jos määrä on vähäinen. Ekokompassin kriteeri täyttyy täyttämällä vaarallisen jätteen kirjanpitolomake sekä siirtoasiakirjapohja. Festivaalin toiminnasta ei synny vaarallista jätettä. Jos kuitenkin joudut tilanteeseen, jossa käsittelet vaarallisia jätteitä tehtävässasi, keskustele asiasta työpisteen vastaavan ja päätoimiston henkilökunnan kanssa.

Kemikaalien asianmukainen säilytys ja käyttäminen

Kemikaalit on varastoitava ja luetteloitava kemikaalilainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Kriteeri täyttyy täyttämällä Ekokompassin kemikaaliluettelo, johon merkitään myös käyttöturvallisuustiedotteet. Päätoimistolla on käytössä joitakin mietoja kemikaaleja. Nämä kemikaalit on luetteloitu ja varastoitu asianmukaisesti.

Ympäristöohjelman luominen

Organisaatio laatii osa-aluekohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteilla pyritään merkittävimpien ympäristövaikutusten vähentämiseen. Kuhmon Kamarimusiikin kesää 2021 koskevat tavoitteet ja toimenpiteet on kuvattu omassa luvussaan myöhemmin.

Ylläpito

Asetettujen toimenpiteiden toteuttamisesta ja mitattavista tunnusluvuista raportoidaan ja ympäristöohjelmaa päivitetään vuosittain Ekokompassin sähköisessä järjestelmässä. Tulokset käydään läpi henkilöstön kanssa. Sari Rusanen ja Maarit Malinen vastaavat raportoinnista sekä ympäristöjärjestelmän päivittämisestä.

Ekokompassin auditointi

Auditoinnin suorittaa Ekokompassin kouluttama, mutta riippumaton auditoija. Sillä varmistetaan, että Ekokompassin kriteerit täyttyvät ja luotua ympäristöohjelmaa noudatetaan. Auditointi koostuu tehtyihin dokumentteihin perehtymisestä, haastatteluista sekä kenttäkierroksesta, jolla todennetaan toimenpiteet. Tapahtumissa auditointi toteutetaan kahdessa osassa niin, että ennen tapahtumaa käydään läpi dokumentit ja tehdään haastattelut johdolle ja ympäristövastaavalle ja tapahtuman aikana tarkastetaan tapahtumapaikka ja haastatellaan muuta henkilöstöä. Auditoinnin tulos voi olla hyväksytty, hylätty tai hyväksytty korjaavin toimenpitein. Kuhmon Kamarimusiikissa auditointi suoritetaan kesän 2021 festivaalin aikana. Tämän jälkeen se uusitaan säännöllisesti kolmen vuoden välein.

MIKSI EKO-KOMPASSI?

Kuhmon Kamarimusiikki on lähtenyt Ekokompassiin mukaan, koska haluamme vähentää festivaalin ympäristökuormitusta. Festivaali on mukana myös Business Finlandin Sustainable Travel Finland-ohjelmassa, johon kuuluu ympäristöjärjestelmän luominen. Ekokompassi on yksi ohjelmassa hyväksytyistä ympäristöjärjestelmistä. Samalla ympäristötyö on osa valtakunnallista siirtymää kohti hiilineutraalia Suomea. Ekokompassin avulla Kuhmon Kamarimusiikki tekee osansa ekologisesti kestävästä kehityksen edistämiseksi.

Ekokompassin avulla festivaali tekee tehokasta ympäristötyötä siten, että sen tuloksia voidaan mitata ja seurata järjestelmällisesti ja sitä voidaan kehittää jatkuvasti. Kuhmon Kamarimusiikin ympäristöjärjestelmän rakentamista on ohjannut Heidi Salonen, jonka avustuksella on käyty läpi tärkeimmät kehittämiskohteet ja aloitettu ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Festivaalin ympäristövaikutukset on tunnistettu ja niistä suurimpia kehittämisen kohteita ovat vastuullisten hankintojen tekeminen, logistiikka ja liikkuminen, viestintä ja vaikuttaminen sekä yhteistyökumppanien sitouttaminen.

Vastuulliset hankinnat tarkoittavat sitä, että hankinnoissa huomioidaan niiden ympäristövaikutukset. Festivaalin aikana tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että valitaan tuotteita, jotka ovat ympäristömerkittyjä tai luomua. Logistiikkaan ja liikkumiseen kuuluu erilaiset kuljetukset sekä asiakkaiden liikkuminen. Kuljetuksissa on huomioitava esimerkiksi taloudellinen ja turvallinen ajotapa, reittivalinnat sekä kuljetusten täyttöaste. Viestinnän ja vaikuttamisen keinoin ympäristötyötä voidaan tuoda näkyväksi asiakkaille ja heidän tietoisuuttaan ympäristöasioista voidaan

lisätä. Työntekijöiden on hyvä tuntee omassa toimipisteessään myynnissä olevat ympäristöystävälliset tuotteet ja niitä kannattaa suositella myös asiakkaille.

Ympäristövaikutusten tunnistaminen ja niihin reagoiminen kehittää liiketoimintaa ja vastaa asiakkaiden kasvavaan kysyntään ympäristövastuullisia palveluita kohtaan. Ympäristöjärjestelmän avulla Kuhmon Kamarimusiikki voi toimia suunnannäyttäjänä muille festivaaleille ja osoittaa, että myös festivaaliorganisaatio voi toimia tehokkaasti ympäristövastuun huomioon ottaen.

KUHMON KAMARIMUSIIKIN YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄ

Ekokompassin perusajatus on, että ympäristöjärjestelmä rakennetaan asiakkaana olevan toimijan omista lähtökohdista lähtien. Ympäristöjärjestelmässä huomioidaan toiminnan erityispiirteet ja selvitetään, mikä on tehokkain tapa toteuttaa ympäristötyötä juuri kyseisessä organisaatiossa. Kuhmon Kamarimusiikin toiminnasta ja siitä syntyvistä ympäristövaikutuksista on tehty alkukartoitus jo vuonna 2019 yhdessä Ekokompassin asiantuntijan kanssa. Alkukartoituksessa on käyty läpi osa-alueittain festivaalin toiminnasta syntyvät ympäristövaikutukset ja organisaation mahdollisuudet vaikuttaa näihin tekijöihin. Tekijät on pisteytetty ja siten on laskettu, mitkä osa-alueet ovat sellaisia, joihin toiminnassa kannattaa ensisijaisesti keskittyä. Alkukartoituksen mukaan tärkeimpiä kehittämiskohteita ovat vastuullisten hankintojen tekeminen, logistiikka ja liikkuminen, viestintä ja vaikuttaminen sekä yhteistyökumppanien sitouttaminen. Osa-aluekohtaisesti on asetettu tavoitteita, joita pyritään saavuttamaan konkreettisten toimenpiteiden avulla.

Vaikka uudet tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat ympäristötyötä, ei kannata unohtaa sitä, että monet asiat ovat olleet hyvin jo ennen Ekokompassiin lähtöä. Esimerkiksi festivaalipyörät ovat jo vuosikymmenien aikana olleet tärkeä osa festivaalia, koska ne helpottavat liikkumista paikasta toiseen festivaalin aikana. Samaan aikaan niillä on suuri merkitys liikkumisen ekologisuuteen, koska pyörien ansiosta taiteilijoiden ei tarvitse käyttää autoa liikkumiseen. Festivaali on myös varastoinut vuosittain paljon käyttökelpoisia tavaroita kuten kaupan tuotteita, tuoleja, pöytiä, selloalustoja, festivaalin lippuja sekä monia muita tavaroita, joita voidaan käyttää vuodesta toiseen sen sijaan, että niitä tilattaisiin joka vuosi uutena. Yhtenä tärkeänä arvona on myös ollut hävikin välttäminen, mikä on tarkoittanut sitä, että uusia tuotteita on tilattu vain niin paljon, kuin niitä on voitu olettaa kuluvan, jotta mitään ei tarvitsisi heittää pois. Nämä ja monet

muut vanhat käytännöt on tunnistettu ympäristövaikutuksien arvioinnissa ja ne säilyvä osana toimintaa myös tulevaisuudessa.

Tavoitteet

Festivaalin uusia tavoitteita vuonna 2021 on kuusi ja niihin sisältyy toimenpiteitä, joiden avulla tavoitteet toteutetaan. Tavoitteet ovat seuraavat:

- Selvitetään energian ympäristöystävällisyys
- Vähennetään jätteen määrää ja tehostetaan lajittelua
- Panostetaan logistiikan ja liikkumisen ekologisuuteen
- Käynnistetään polku vastuullisiin hankintoihin ja materiaalitehokkuuteen
- Tuodaan esille sekä sisäisessä, että ulkoisessa viestinnässä vastuullinen ympäristötyö
- Sitoutetaan yhteistyökumppanit

Monet toimenpiteet liittyvät Kuhmon Kamarimusiikin ympärivuotiseen toimintaan, eikä niillä ole suurta vaikutusta festivaalin aikaiseen työhön, mutta jotkin toimenpiteistä tulevat olemaan festivaalin yleisiä käytäntöjä ja täten niitä täytyy noudattaa myös festivaalin aikana. Vuoden 2021 aikana on esimerkiksi jo vaihdettu Kuhmon päätoimiston sähkösopimus ympäristöystävälliseen ja uusiutuvaan Loiste Puhdas- sähköön. Festivaalin toteutukseen liittyvissä hankinnoissa on otettu selvää tuottajien mahdollisista ympäristösertifikaateista ja tuotteista, jotka ovat ekologisia. Esimerkiksi festivaalipaidat ovat kierrätysmateriaaleista valmistettuja. Painotuotteiden osalta on selvitetty vaihtoehtoja ympäristöystävällisemmästä tavasta painaa tuotteita ja ennakoesitteen osalta päädyttiin toteuttamaan se tänä keväänä vain sähköisessä muodossa. Festivaalin kotisivuilla yleisöllä on mahdollisuus laskea eri kulkuvälineiden hiilijalanjälki ja verata kulkuyhteyksiä toisiinsa perille.fi- reittioppaan avulla. Suomalaiset taiteilijat saapuvat festivaalille junalla lentojen sijaan. Tehtyjä muutoksia on tuotu esiin festivaalin viestinnässä. Kuhmon Kamarimusiikki on tehnyt keväällä 2021 ympäristölupauksen: *Kuhmon Kamarimusiikki kehittää omaa ympäristövastuullisuutta Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää hyödyntäen. Festivaali on sitoutunut Suomen tavoitteeseen olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Ympäristövastuullisuuteen liittyvät ympäristöystävällisen energian käyttö, jätteiden määrän ja lajittelun tehostaminen sekä vastuulliset hankinnat ja materiaalitehokkuus. Logistiikassa ja liikkumisessa panostetaan ekologisuuteen. Vastuullisesta toiminnasta ja kehitystyöstä viestitään niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Tavoitteena on saada myös yhteistyökumppanit mukaan yhteiselle kehityspolulle.* Kuhmon Kamarimusiikin ympäristövastaavana toimii toiminnanjohtaja Sari Rusanen.

Uudet toimenpiteet

Ekokompassijärjestelmän suurin muutos on jätteiden määrän vähentäminen ja lajittelun tehostaminen. Jokaisessa toimipisteessä täytyy jatkossa lajitella siellä syntyvät jätteet. Toimipisteissä käydään läpi, mitä jätteitä toimipisteen toiminnasta syntyy ja missä määrin, ja sen mukaisesti hankitaan roska-astioita, joihin jätteet asianmukaisesti lajitellaan. Roska-astiat kannattaa nimetä niin, että kaikki toimipisteessä tietävät, mikä roska kuuluu mihinkin astiaan. Jätteen määrä pyritään pitämään mahdollisimman pienenä, joten kulutustavarat on syytä käyttää loppuun ennen uuden avaamista.

Amatissa, Tuupalassa ja lettupisteessä käytetään mahdollisuuksien mukaan lähituottajien tuotteita sekä luomua. Tämä on huomioitava esimerkiksi kaupassa asioidessa. Kahviloiden tarjolla olevia lähituotettuja ja/tai luomutuotteita kannattaa suositella asiakkaille ja niistä viestittää esimerkiksi lööppien avulla. Raaka-aineiden hävikkiä tulee mahdollisuuksien mukaan välttää.

Myös kaupassa on tarjolla ympäristöystävällisempiä tuotevaihtoehtoja. Työntekijöiden on tiedettävä, mitkä tuotteet ovat ekologisesti valmistettuja, jotta niitä voidaan suositella asiakkaille. Myös kaupassa näitä tuotteita kannattaa mainostaa lööppien avulla.

Hankinnoissa tullaan käyttämään ympäristösertifioituja tuotteita. Kaupassa tuotteet voi tunnistaa ympäristömerkeistä kuten joutsenmerkki, Euroopan kukkamerkki ja luomumerkki, luomuvälvottua tuotantoa -merkki, energiamerkki sekä reilukauppa. Ympäristösertifioituja tuotteita tulee suosia aina, kun se on mahdollista. Esimerkiksi, kun kaupasta haetaan tuotteita taukotiiloihin tai keittiöihin, tai ostetaan toimistotarvikkeita tai puhtauteen ja siisteyteen liittyviä tuotteita kuten puhdistusaineita, on tarkistettava, onko saatavilla ekologisia vaihtoehtoja. Kauppaasioille lähtiessä on hyvä selvittää, tarvitsevatko muut samassa toimipisteessä työskentelevät henkilöt kaupasta jotain, jotta ylimääräisiltä kuljetuksilta ja kauppareissuilta vältytään.

Seuranta ja eteneminen

Kuhmon Kamarimusiikin toimenpiteistä ja niiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain Ekokompassin raportointijärjestelmään. Järjestelmään merkataan saavutuksia, joita toiminnassa on saatu aikaan ja kuvaillaan, miten toimenpiteitä on toteutettu. Sinne syötetään myös lukumääräisiä tietoja toiminnan ekologisuuteen liittyen. Esimerkiksi hävikkiin heitettyjen tuotteiden määrä ja energian käyttö voidaan ilmoittaa lukumääräisesti raportointijärjestelmään. Raportointia toteutetaan ympäri vuoden ja siitä vastaavat Sari Rusanen ja Maarit Malinen. Raportoinnin avulla voidaan arvioida tavoitteiden toteutumista ja saavutuksia voidaan tulevina vuosina vertailla keskenään. Toteutettujen toimenpiteiden pohjalta voidaan rakentaa uusia tavoitteita, jotta ympäristötyö olisi jatkuvaa ja koko ajan eteenpäin menevää.

EKOKOMPASSI KÄYTÄNNÖSSÄ

Edellisessä kappaleessa esiteltyt tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat Kuhmon Kamarimusiikin toimintaa kesällä 2021. Voidaan ajatella, että festivaalin toiminta ei tule merkittävästi muuttumaan, mutta vanhoja käytäntöjä tullaan toteuttamaan ympäristöystävällisemmin ja aiempaa kestävämpien periaatteiden mukaisesti. Suurimpia muutoksia festivaalin aikana ovat tehostettu jätteiden lajittelu ja ympäristötietoiset hankinnat. Ekokompassia tai sen toimenpiteistä suoriutumista ei kannata jännittää tai pelätä, koska tarkoitus on kehittyä ja edetä askeleittain eteenpäin. Tämän kesän aikana Ekokompassi jalkautuu osaksi festivaalin toimintakulttuuria. Se tarkoittaa sitä, että henkilökunta voi opetella ja omaksua uusia toimintatapoja. Tärkeintä on, että jokainen tekee omassa tehtävässään parhaansa yhteisten tavoitteiden saavuttamisen eteen. Tärkeimpänä tavoitteena on edelleen luoda korkeatasoinen festivaali.

Oppaassa esiteltyt muutokset toimintatapoihin tulevat jäämään käytäntöön tulevaisuudessa siltä osin, kuin ne todetaan käytännössä toimiviksi. Ekokompassiin kuuluu, että ympäristöjärjestelmää kehitetään jatkuvasti, joten myös tulevien vuosien festivaaleilla on odotettavissa uusia ympäristötietoisempia toimintatapoja. Nämä muutokset tullaan käymään koko festivaalin henkilökunnan kanssa läpi vuosittain. Uusien tavoitteiden ja kehittyvien toimintatapojen avulla menään jatkuvasti kohti hiilineutraalia festivaalia ja täytetään osamme Suomen valtiollisista tavoitteista olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

Ekokompassitavoitteista ja toimenpiteistä kannattaa keskustella yhdessä koko toimipisteen henkilökunnan kanssa. Voitte miettiä yhdessä, miten toimenpiteitä olisi tehokkainta toteuttaa

omissa pisteissänne ja mikä olisi juuri teidän tehtävässänne hyvä tapa edetä tulevaisuudessa. Mitkä voisivat olla toimenpiteitä, joita lähdetään edistämään tulevaisuudessa? Keskustelua voi käydä esimerkiksi Ekokompassin osa-alueiden pohjalta.

OSA-ALUEET	
A) JÄTTEET JA LAJITTELU	B) ENERGIATE-HOKKUUS JA UUSIUTUVA ENERGIA
C) VASTUULLI-SET HANKINNAT	D) MATERIAALI-TEHOKKUUS
E) LOGISTIIKKA ja LIIKKUMINEN	F) VIESTINTÄ JA VAIKUTTAMINEN
G) YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN SITOUTTAMINEN	

Ideoita ja ajatuksia saa ja on toivottavaa kertoa Kuhmon Kamarimusiikin Kuhmon toimiston työntekijöille, jotta tulevaisuuden toimenpiteet kuvastaisivat hyvin koko festivaaliorganisaatiota ja ympäristötyö olisi kaikkien toimipisteiden osalta sujuvaa. Yhdessä kaikkien voimin organisaatiolla on enemmän tietämystä ja osaamista eli kykyä kehittää festivaalin ympäristötyötä kuin kenelläkään yksin. Siksi on tärkeää kuulla myös festivaalilla työskentelevien mielipiteitä tehtävästä työstä.

